

मुंबई येथील उच्च न्यायालयात
दिवाणी अपिलीय अधिकार क्षेत्र
रिट याचिका क्रमांक ११६१० / २०२२
मध्ये
अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४०० / २०२४

अधिकृत लिक्विडेटर ... अर्जदार (मूल प्रतिवादी क्र.२)

विरुद्ध

१. सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेड.
२. मिलिंद कासोडकर
रिझोल्यूशन प्रोफेशनल
मेसर्स शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लि. ... उत्तरदाता

पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५ / २०२४

सह

रिट याचिका क्रमांक ११६१० / २०२२

मध्ये

अंतरिम अर्ज क्रमांक १०६६२ / २०२४

अमित प्रभाकर कोरे ... पुनर्विचार याचिकाकर्ते

विरुद्ध

१. सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेड.
२. विशेष वसुली अधिकारी,
वसंतदादा शेतकरी सहकारी बँक लि.

३. अधिकृत लिक्विडेटर,
वसंतदादा शेतकरी सहकारी बँक लि.
मिलिंद कासोडकर
रिझोल्यूशन प्रोफेशनल
मेसर्स शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लि.
५. संजय महादेव प्रताप
६. मोहम्मद इकबाल अब्दुल गनी भट्टी
७. खलील अहमद अब्दुल गनी भट्टी
८. अब्दुल खलील अब्दुल गनी भट्टी
९. जाबीर अब्दुल गनी भट्टी

... उत्तरदाता

सह

पुनर्विचार याचिका क्रमांक ३८ / २०२३

सह

रिट याचिका क्रमांक ११६१० / २०२२

मध्ये

अंतरिम अर्ज क्रमांक १७४९७ / २०२३

मेसर्स शैला क्लब्स अँड

रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट मर्यादित

... याचिकाकर्ते (मूळ प्रतिवादी क्र.३)

विरुद्ध

१. सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेड.
२. विशेष वसुली अधिकारी
३. अधिकृत लिक्विडेटर
४. संजय महादेव प्रताप
५. मोहम्मद इकबाल अब्दुल गनी भट्टी
६. खलील अहमद अब्दुल गनी भट्टी
७. अब्दुल खलील अब्दुल गनी भट्टी
८. जाबीर अब्दुल गनी भट्टी

... उत्तरदाता

आयए/१३४००/२०२४, डब्ल्यूपी/११६१०/२०२२ मध्ये अर्जदारासाठी वरिष्ठ वकील श्री. नवरोज सीरवई, सह श्री. असीम नाफडे आणि श्री. शिवाजी मासाळ अर्जदारातर्फे.

पुनर्विचार याचिकाकर्त्यासाठी वरिष्ठ वकील श्री. विक्रम नानकानी सह श्री. अमीत नाईक, श्री. तुषार हाथीरामाणी, श्री. अभिषेक काळे, श्री. विवेक द्विवेदी, श्री. नेविल चोपडा, श्री. आदित्य खरे, श्री. रेबेका सिंग, मेसर्स नाईक नाईक आणि कंपनी करिता.

प्रतिवादी क्रमांक १ साठी ज्येष्ठ वकील श्री. वीरेंद्र तुळजापूरकर सह श्री. मंदार सोमण, कु. श्रुती मणियार, कु. शिवानी भंडारी, कु. कश्मिता बेलवलकर, सोलोमन आणि कंपनी करिता.

प्रतिवादी क्रमांक ४ साठी श्री. सुरेश यादव यांच्यासह श्री. अविनाश खोंडकर व कु. खुशबू भन्साळी.

श्री. पी.व्ही. नेल्सन राजन, प्रतिवादी (राज्य) चे एजीपी

सुश्री सविना आर. क्रास्टो, आरपीडब्ल्यू / ८५ / २०२४ आणि आयए / १०६६२ / २०२४ मध्ये प्रतिवादी-राज्यासाठी एजीपी

कोरम : संदीप व्ही. मारणे, जे.

निकाल राखून ठेवला : २६ फेब्रुवारी २०२५

निकाल जाहीर : ११ मार्च २०२५.

न्यायनिर्णय:

अ. आव्हान

१) वसंतदादा शेतकरी सहकारी बँक लिमिटेड (बँक) च्या लिक्विडेटरने २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या अनुषंगाने दिलेला २१ ऑक्टोबर २०२२ चा आदेश मागे घेण्याची

मागणी करणारा अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४००/२०२४ दाखल केला आहे. मेसर्स शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेड (शैला क्लब्स) चे निलंबित संचालक अमित प्रभाकर कोरे यांनी २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाचा फेरविचार करण्याची मागणी करणारी पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५/२०२४ दाखल केली आहे. शैला क्लब्सने २०२३ ची पुनर्विचार याचिका क्रमांक ३८ दाखल केली असून २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाचा फेरविचार करण्याची मागणी केली आहे.

२) अशा प्रकारे, अंतरिम अर्ज आणि दोन पुनरावलोकन अर्ज २० ऑक्टोबर २०२२ रोजी दिलेल्या आदेशाच्या इतिवृत्ताच्या आधारे २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० निकाली काढण्यासाठी या न्यायालयाने २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजी दिलेला आदेश मागे घ्यावा किंवा पुनर्विचार करावा, अशी मागणी या याचिकांमध्ये करण्यात आली आहे. तिन्ही कार्यवाहीत एकच आदेश मागे घेण्याची किंवा पुनर्विचार करण्याची मागणी केली जात असल्याने या सामायिक निर्णयाद्वारे त्यावर निर्णय घेतला जातो.

ब. तथ्ये

३) अर्ज आणि पुनर्विचार याचिका यात गुंतलेल्या संकुचित वादाचा विचार करता, खटल्याचा इतिहास सांगणे आवश्यक नाही. शैला क्लबचा प्लॉट नंबर एनए/१६४ (पं.) सीटीएस क्र.सी/१२/ए, एव्हरेस्ट को-ऑपरेटिव्ह हाऊसिंग सोसायटी लिमिटेड, १५१, हिल रोड, वांद्रे (पश्चिम), मुंबई ४०० ०५० वर एक मनोरंजन क्लब आहे. करमणुकीचा

क्लब स्थापन करून सुरू करण्याच्या उद्देशाने शैला क्लबने बँकेकडून तसेच ग्रेटर बॉम्बे को-ऑपरेटिव्ह बँकेकडून कर्जासाठी अर्ज केला. २ मे २००५ रोजी दोन्ही बँकांनी शैला क्लब्सच्या बाजूने कर्ज सुविधा मंजूर करण्यास सहमती दर्शविली, जी शैला क्लब्सने २७ मे २००५ च्या नोंदणीकृत दस्ताव्याद्वारे वांट्रे येथील मालमत्ता गहाण ठेवून योग्य रित्या सुरक्षित केली होती. ग्रेटर बॉम्बे को-ऑपरेटिव्ह बँकेने वितरित केलेल्या कर्जाची संपूर्ण रक्कम शैला क्लब्सने फेडल्याचे दिसून येते आणि बँकेचे कर्ज पूर्णपणे फेडले गेले नसल्याने शैला क्लब बँकेला एकमेव गहाण राहिली.

४) १८ मे २००७ रोजी करार करून शैला क्लबने मेसर्स सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेड (सवाना) ला मासिक रॉयल्टी आणि नुकसान भरपाईचा विचार करून १५ वर्षे ६ महिन्यांच्या कालावधीसाठी मनोरंजन क्लब चालविण्याची परवानगी दिली. शैला क्लब्सने बँकेने दिलेल्या कर्जाची परतफेड न केल्याने त्याचे खाते एनपीए म्हणून वर्गीकृत करण्यात आले आणि बँकेच्या विशेष वसुली अधिकाऱ्याने शैला क्लबविरुद्ध वसुलीची कारवाई सुरू केली. बँकेने उपनिबंधक, सहकारी संस्था, मुंबई यांच्याकडून महाराष्ट्र सहकारी संस्था, १९६० (एम.सी.एस. अधिनियम, १९६०) च्या १०१ अन्वये वसुली प्रमाणपत्र प्राप्त केले. शैला क्लबची जमीन व मालमत्तेचा प्रत्यक्ष ताबा मिळावा यासाठी अतिरिक्त मुख्य महानगर दंडाधिकारी, एस्लेनेड, मुंबई यांच्याकडे अर्ज दाखल केला. २२ ऑक्टोबर २०१८ च्या आदेशान्वये अतिरिक्त मुख्य महानगर दंडाधिकाऱ्यांनी

बँकेने केलेला अर्ज मान्य केला आणि पोलिस सहाय्याखाली शैला क्लबच्या मालमत्तेचा ताबा घेण्याचे अधिकार वसुली अधिकाऱ्याला दिले. सवाना यांनी २२ ऑक्टोबर २०१८ च्या दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशाला आव्हान देणारी २०१८ ची रिट याचिका क्रमांक १४५१७ या न्यायालयात दाखल केली. २० डिसेंबर २०१८ च्या आदेशाद्वारे या न्यायालयाने सवाना यांनी रु.५०,००,०००/- ची रक्कम जमा करण्याच्या अटीवर दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशाला अंतरिम स्थगिती दिली. असे दिसते की सवाना यांनी मुख्य महानगर दंडाधिकाऱ्यांकडे सी.सी.क्र.१०५२/एमए/२०१९ चा अर्ज दाखल करून २२ ऑक्टोबर २०१८ रोजीचा आदेश मागे घेण्याची मागणी केली. मात्र, १९ जून २०१९ च्या आदेशाने विद्वान दंडाधिकाऱ्यांनी हा अर्ज फेटाळून लावला. १९ जून २०१९ च्या दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशाला आव्हान देणारी याचिका सवाना यांनी या न्यायालयात २०१९ ची रिट याचिका क्रमांक ७५४२ दाखल केली. प्रामाणिकपणा दाखवण्यासाठी सवानाला या न्यायालयाने दोन कोटी रुपयांची रक्कम जमा करण्यास भाग पाडले होते. अशा अनामत रकमेच्या अटीवर या न्यायालयाने विद्वान दंडाधिकाऱ्यांनी दिलेल्या ताबा आदेशाला स्थगिती दिली. १७ जानेवारी २०२० च्या आदेशाद्वारे, २०१९ ची रिट याचिका क्रमांक ७५४२ दंडाधिकाऱ्यांचा १९ जून २०१९ रोजीचा आदेश रद्द करून मंजूर करण्यात आली आणि हे प्रकरण कायदानुसार नवीन निर्णयासाठी विद्वान दंडाधिकाऱ्यांकडे पाठविण्यात आले. त्यानंतर अतिरिक्त मुख्य महानगर दंडाधिकाऱ्यांनी ४ मार्च २०२० रोजी आदेश देऊन २२ ऑक्टोबर २०१८ रोजीचा आदेश मागे घेण्याचा सवानाचा अर्ज पुन्हा एकदा फेटाळून

लावला. सवाना यांनी ४ मार्च २०२० च्या अतिरिक्त सीएमएमच्या आदेशाला आव्हान देणारी रिट याचिका क्रमांक ११६१०/२०२२ (२०२० ची रिट याचिका (लॉजिंग) क्रमांक ५२८९] दाखल केली. सुरुवातीला २० मार्च २०२० च्या आदेशाद्वारे दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशाला अंतरिम स्थगिती देण्यात आली होती.

५) मध्यंतरी शैला क्लबला दिवाळखोरी आणि दिवाळखोरी संहिता, २०१६ (आयबीसी) च्या कलम ७ अन्वये कायदेशीर प्रतिनिधी श्रीमती मेघना राजीव कोरे यांनी दाखल केलेल्या याचिकेच्या अनुषंगाने राष्ट्रीय कंपनी कायदा न्यायाधिकरणाने (एनसीएलटी) २९ ऑक्टोबर २०२१ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार कॉर्पोरेट दिवाळखोरी निवारण प्रक्रिया (सीआयआरपी) अन्वये प्रवेश देण्यात आला. त्यानुसार शैला क्लबच्या संदर्भात रिझोल्यूशन प्रोफेशनलची नियुक्ती करण्यात आली. बँकेने रिझोल्यूशन प्रोफेशनलकडे आपला दावा दाखल केला आणि कर्जदारांच्या समितीचा भाग बनला. शैला क्लबविरोधातही सवाना यांनी दावा दाखल केला होता.

६) वरील पार्श्वभूमीवर महाराष्ट्र शासनाने ६ जून २०२२ रोजीचा शासन निर्णय (जीआर) जारी करून परिशिष्ट-अ मध्ये घोषित केलेल्या योजनेनुसार नागरी सहकारी बँकांसाठी एकरकमी कर्ज देयक सेटलमेंट करण्यास परवानगी दिल्याचे दिसून येते. त्यानुसार बँकेच्या लिक्विडेटरने वन टाइम सेटलमेंट (ओटीएस) प्रस्ताव सवाना यांच्याकडे पाठवून शैला क्लबच्या वतीने ७७,१६,३५०/- रुपयांची रक्कम कर्ज खाते बंद

करण्यासाठी जमा करण्याचे आवाहन केले. सवानाने ११ ऑगस्ट २०२२ च्या पत्राद्वारे उत्तर दिले. सवानाने ७७,१६,३५०/- रुपयांची रक्कम जमा करण्याची तयारी दर्शविली असली, तरी शैला क्लबचे कर्ज खाते बंद न करता ते सर्व सुरक्षा, हक्क आणि लाभांसह सवानाला द्यावे आणि बँकेच्या जागी सवानाला पर्याय द्यावा, अशी विनंती लिक्विडिटरला केली. वरील पार्श्वभूमीवर असे दिसते की, बँक व सवाना यांनी २०२२ च्या रिट याचिका क्रमांक ११६१० मध्ये २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्तावर स्वाक्षरी करून या न्यायालयासमोर सादर केले, ज्याअंतर्गत शैला क्लब्सची बँकेकडे वास्तविक थकबाकी रु. ८,९७,७३,०९८/- आहे आणि सवानाने बँकेकडे यापूर्वीच रु.२,५०,००,०००/- ची रक्कम जमा केली आहे, आणि सवाना यांनी आणखी रु.८७,९२,०००/- ची रक्कम बँकेला देण्याची तयारी दर्शविली. त्यानुसार सवाना यांनी रु.८७,९२,०००/- ची रक्कम बँकेला भरली. आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार, बँकेने शैला क्लब्सच्या कर्जाची रक्कम आणि सर्व अधिकार, सिक्युरिटीज, तारण, शुल्क, उपाय आणि फायदे सवानाच्या बाजूने दिले. आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार याचिका मागे घेण्याचे मान्य करण्यात आले. त्यानुसार या न्यायालयाने २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाचे इतिवृत्त रेकॉर्डवर घेऊन २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० निकाली काढली.

७) शैला क्लबचे निलंबित संचालक अमित कोरे यांनी १७ नोव्हेंबर २०२२ रोजीच्या पत्राद्वारे सवाना यांना शैला क्लबचे कर्ज देण्यास आक्षेप घेत लिक्विडिटरकडे तक्रार केली

होती. बँकेने १७ नोव्हेंबर २०२२ रोजी रिझोल्यूशन प्रोफेशनलला पत्र पाठवून आदेशाच्या इतिवृत्तावर कारवाई न करण्याची विनंती केली आणि शैला क्लब्सची गहाण ठेवलेली मालमत्ता अजूनही बँकेकडेच असल्याचे स्पष्ट केले. त्यानंतर बँकेने १८ नोव्हेंबर २०२२ रोजी शैला क्लब्सला पत्र लिहून अमित कोरे यांच्या हरकतींचा संदर्भ देत सवानाला दिलेला ओटीएस रद्द करण्यात आला असून रु.८७,९२,०००/- ची रक्कम सवानाला परत केली आहे. मात्र, सवाना यांनी डिमांड ड्राफ्ट स्वीकारण्यास नकार दिला. लिक्विडेटरने २०२२ च्या रिट पिटीशन क्रमांक ११६१० मध्ये प्रतिज्ञापत्र दाखल केले आणि त्यानंतरच्या घटना रेकॉर्डवर आणल्या आणि नोंदवले की सवानाला ओटीएस योजनेचा लाभ देण्याचा आणि संमतीच्या अटी घालण्याचा निर्णय चुकीचा आहे.

८) २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या आधारे या न्यायालयाने दिलेल्या आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार, सवानाने शैला क्लब्सविरोधात आयबीसीच्या कलम ७ मधील तरतुदींनुसार याचिका दाखल केली. बँकेने १३ जानेवारी २०२३ रोजी पुन्हा एकदा सवाना यांना पत्र लिहून ओटीएस योजना मागे घेण्याबाबत माहिती दिली.

९) या पार्श्वभूमीवर शैला क्लब्सने २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाचा फेरविचार करण्यासाठी २०२३ ची पुनर्विचार याचिका क्रमांक ३८ दाखल केली आहे. बँकेने रिझॉल्यूशन प्रोफेशनलकडे ९,५३,३९,९१४/- रुपयांचा दावा दाखल केला आणि शैला क्लब्सविरुद्ध सवाना यांनी दाखल केलेल्या याचिकेत एनसीएलटीकडे हस्तक्षेप अर्जही

दाखल केला. सवाना यांनी दाखल केलेल्या याचिकेच्या आधारे, एनसीएलटीने २८ जुलै २०२३ च्या आदेशाद्वारे शैला क्लबला पुन्हा एकदा सीआयआरपीमध्ये रिझोल्यूशन प्रोफेशनल नियुक्त केले. बँकेने एनसीएलटीच्या २८ जुलै २०२३ च्या आदेशाला राष्ट्रीय कंपनी कायदा अपील न्यायाधिकरणात (एनसीएलएटी) आव्हान दिले. शैला क्लब्सच्या निलंबित संचालक आणि भागधारकांपैकी एकानेही एनसीएलएटीकडे अपील दाखल केले. एनसीएलएटीने २७ सप्टेंबर २०२३ रोजी अंतरिम आदेश पारित केला आणि २८ जुलै २०२३ च्या आदेशाच्या अनुषंगाने पुढील पावले उचलली जाऊ नयेत असे निर्देश दिले.

१०) सवाना यांनी २०२३ ची रिट याचिका (एल) क्रमांक ३१४६६ ओटीएस ऑफर रद्द करण्याच्या बँकेच्या निर्णयाला आव्हान देणारी दाखल केली. ६ मार्च २०२४ च्या आदेशाद्वारे, या न्यायालयाने बँकेच्या ओटीएस योजना रद्द करण्यास स्थगिती दिली. ही याचिका प्रलंबित आहे. या पार्श्वभूमीवर बँकेने २०२४ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४०० दाखल करून २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीचा आदेश मागे घेण्याची मागणी केली आहे. शैला क्लबचे निलंबित संचालक अमित प्रभाकर कोरे यांनी २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाचा फेरविचार करण्याची मागणी करणारी पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५/२०२४ दाखल केली आहे.

क. समर्पण

११) लिक्विडेटरच्या माध्यमातून बँकेची बाजू मांडणारे ज्येष्ठ वकील श्री. सीरवई यांनी सांगितले की, २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्ताच्या आधारे या न्यायालयाने दिलेला २१ ऑक्टोबर २०२२ चा आदेश प्रथमदर्शनी चुकीचा आहे आणि तो परत घेण्यास पात्र आहे. २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्ताद्वारे बँक आणि सवाना यांच्यात करण्यात येणारी तडजोड कायदेशीर नाही, असे ते सादर करतात. ते सादर करतात की आदेशाचे इतिवृत्त सवानाने दाखल केलेल्या पूर्णपणे असंबंधित कार्यवाहीत दाखल केले गेले होते जे केवळ शैला क्लबच्या मालमत्तेचा ताबा वसूल करण्याच्या दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशाला आव्हान देत होते. शैला क्लबच्या आवारात सवाना ही केवळ एक संचालन करणारी पार्टी आहे आणि शैला क्लब्सचे कर्ज खाते निकाली काढण्याचा त्याला कोणताही अधिकार नाही. आदेशाच्या इतिवृत्तांतर्गत सवाना यांनी बँकेच्या खात्यात पाऊल टाकले आणि रु.८७,९२,०००/- एवढी तुटपुंजी रक्कम भरून शैला क्लबच्या कर्ज खात्याचे हस्तांतरण केल्याचे दाखवण्यात आले आहे. आदेश दाखल करण्याच्या तारखेपर्यंत शैला क्लब्सची बँकेकडे एकूण थकबाकी रु.८,९७,७३,०९८/- होती, तर सवाना यांनी एकूण रु.३,३७,९२,०००/- भरले आणि शैला क्लब्सच्या तारण मालमत्तेचा व्यवहार करून सवानाकडून संपूर्ण कर्जाची रक्कम वसूल करण्याचा अधिकार असलेल्या कर्ज खात्यासंदर्भात हस्तांतरित झाले आहेत. रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाच्या निर्देशानुसार बँकेच्या एनपीए कर्ज खात्यासंदर्भात खासगी पक्षाला हस्तांतरित होण्याची परवानगी देता येत नाही, असे श्री. सीरवई यांनी नमूद

केले. रिझर्व्ह बँकेच्या निर्देशांच्या कलम (३) मध्ये सूचीबद्ध असलेल्या एकमेव संस्थांना मान्यता आणि कर्ज खात्याच्या संदर्भात पात्र हस्तांतरित केले जाऊ शकते या त्यांच्या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ ते बँकिंग नियमन कायदा, १९४९ च्या कलम २१ आणि ३५ अ मधील तरतुदीनुसार जारी केलेल्या रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (लोन एक्सपोजर ट्रान्सफर) निर्देश, २०२१ (आरबीआय निर्देश) वर अवलंबून राहतात. आरबीआयच्या निर्देशानुसार खाजगी संस्थेच्या बाजूने कर्ज खाते हस्तांतरित करणे बँकेसाठी कायदेशीर नाही. या जीआरद्वारे सुरू करण्यात आलेल्या ओटीएस योजनेअंतर्गत सवानाच्या बाजूने कर्ज हस्तांतरणाची व्यवस्था करणे कायदेशीर नाही, या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ ते ६ जून २०२२ च्या जीआरचा आधार घेतात. बँकिंग नियमन कायद्याच्या कलम २१ आणि ३५ अ मधील तरतुदीनुसार आरबीआयचे निर्देश बंधनकारक आहेत. सुधीर शांतीलाल मेहता विरुद्ध केंद्रीय ब्युरो या खटल्यात सर्वोच्च न्यायालयाच्या निकालावर ते अवलंबून राहतात. बँकिंग रेग्युलेशन ॲक्टच्या कलम २१ आणि ३५ अ अन्वये रिझर्व्ह बँकेने दिलेले निर्देश बंधनकारक स्वरूपाचे आहेत, या त्यांच्या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ चौकशी करण्यात आली. आदेशाचे इतिवृत्त हे रिझर्व्ह बँकेच्या निर्देशांचे उल्लंघन करणारे असल्याने नागरी प्रक्रिया संहिता, १९०८ (संहिता) च्या आदेश २३ नियम ३ च्या अर्थानुसार ते कायदेशीर नाहीत. तडजोड कायदेशीर नसल्यामुळे तडजोड मान्य करणारा आदेश मागे घ्यावा लागेल.

१२) श्री. सीरवई पुढे २१ ऑक्टोबर २०२२ चा आदेश मागे घेणे अजय ईश्वर घुटे आणि इतर विरुद्ध मेहेर के. पटेल आणि इतर प्रकरणात सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या निकालाचे प्रमाण लक्षात घेता आवश्यक आहे असे सादर करतात, ज्यात सर्वोच्च न्यायालयाने आदेशाच्या इतिवृत्तावर आधारित आदेश देताना या न्यायालयात अवलंबलेल्या पद्धतीवर प्रतिकूल टिप्पणी केली आहे. न्यायमूर्तींनी कायदेशीर तडजोडीबाबत समाधान नोंदवले नाही, तर तडजोडीचे आदेश कायम मागे घेतले जाऊ शकतात, या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ सुलेमान नूरमहंमद आणि इतर विरुद्ध उमरभाई जानूभाई प्रकरणी सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या निकालावरही ते अवलंबून राहतात.

१३) श्री. सीरवई सादर करतात की लिक्विडेटरला सध्याचा अर्ज कायम ठेवण्याचा अधिकार आहे आणि एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ अंतर्गत लिक्विडेटरची मुदत संपली याचा अर्थ असा नाही की लिक्विडेटर सध्याची कार्यवाही कायम ठेवू शकत नाही. लिक्विडेटरकडून अहवाल सादर होईपर्यंत लिक्विडेशनची प्रक्रिया संपुष्टात येईल, असे ते सादर करतात. आपल्या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ ते गोवा स्टेट को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड विरुद्ध कृष्णा नाथ ए. (मृत) प्रतिनिधी आणि इतर या खटल्यात सर्वोच्च न्यायालयाने कायदेशीर मार्गाने दिलेल्या निकालाचा आधार घेतात. लिक्विडेटरने अद्याप आपला अंतिम अहवाल सादर केलेला नाही आणि म्हणूनच त्याची मुदत अद्याप संपलेली नाही, असे ते सादर करतात. २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीचा आदेश मागे घेण्याचा बँकेचा

अर्ज केवळ तो दाखल करण्यास उशीर झाल्याच्या कारणास्तव फेटाळला जाऊ शकत नाही. ते असे म्हणतात की केवळ दिरंगाई, कुचराई, संमती किंवा एस्टॉपेल यांचा समावेश न केल्यास या न्यायालयाला आपला आदेश मागे घेण्याच्या अंगभूत अधिकाराचा वापर करण्यापासून रोखता येणार नाही. आदेशाच्या स्मरणाची ती अंगभूत शक्ती प्रदान करण्याची आवश्यकता नाही आणि विलंबाच्या विचाराने मर्यादित केली जाऊ शकत नाही. आपल्या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ तो खालील निर्णयांवर अवलंबून राहतात :

- (१) अन्नदा प्रसाद मित्र वि.स. सुशील कुमार मंडल
- (२) सोमर भुईया आणि इतर विरुद्ध कपिल कुमार गौतम आणि इतर
- (३) पूरनचंद मूलचंद जैन वि. कोमलचंद बेनीप्रसाद जैन
- (४) एम.एम. थॉमस विरुद्ध केरळ राज्य आणि आणखी एक
- (५) महाराष्ट्र राज्य विरुद्ध दिगंबर

१४) श्री. सीरवाई पुढे सादर करतात की सवानाने रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार कर्ज हस्तांतरणासाठी पात्र हस्तांतरणदार नसल्याची कबुली प्रतिज्ञापत्रात दिली आहे. लिक्विडेटरने ओटीएस योजनेत प्रवेश करण्याचा स्वतंत्र व्यावसायिक निर्णय घेतल्याचा सवानाचा दावा निराधार आहे कारण आदेशाच्या इतिवृत्तान्तामुळे शेवटी कोणत्याही पात्र हस्तांतरिताला कर्ज हस्तांतरित होते , जे पूर्णपणे बेकायदेशीर आहे.

त्यानुसार श्री. सीरवाई २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीचा आदेश मागे घेण्याची विनंती करतात.

१५) २०२२ च्या पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५ मध्ये याचिकाकर्त्याची बाजू मांडणारे विद्वान ज्येष्ठ वकील श्री. ननकानी श्री. सीरवाई यांचे म्हणणे स्वीकारतात. याव्यतिरिक्त, ते सादर करतात की २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाचे इतिवृत्त २०२२ च्या रिट पिटीशन क्रमांक ११६१० च्या कक्षेबाहेर गेले होते, ज्यात शैला क्लब्सचे बँकेप्रती दायित्व निश्चित करण्याचा कोणताही मुद्दा नव्हता. कंडक्टरने आपल्या व्यवस्थापनांतर्गत मालमत्तेचा ताबा सुरक्षित ठेवण्यासाठी दाखल केलेल्या याचिकेत शैला क्लब्सचे बँकेवरील दायित्व आदेशाचे इतिवृत्त दाखल करून निकाली काढता येणार नाही. अशा प्रकारे प्रलंबित नसलेल्या याचिकेचा वापर करून आदेशाचे इतिवृत्त हाताशी घसरले आहे. शैला क्लब्सने आदेशाचे इतिवृत्तवर स्वाक्षरी केलेली नाही आणि त्यामुळे बँक आणि शैला क्लब यांच्यातील व्यवस्था शैला क्लबला बांधील नाही, असा युक्तिवाद त्यांनी केला. ज्या पक्षकारांनी त्यावर स्वाक्षरी केलेली नाही, त्यांच्या अधिकारांवर इतिवृत्त ाचा परिणाम होत असल्याने ते बेकायदेशीर आहेत आणि ते परत मागवले जाऊ शकतात, असे ते सादर करतात. २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजी आदेश देताना शैला क्लबच्या वकिलांची उपस्थिती याचा अर्थ शैला क्लब्सने आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार

याचिका निकाली काढण्यास संमती दिली आहे असा होत नाही. त्यानुसार ते २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीच्या आदेशाचा फेरविचार आणि मागे घेण्याची विनंती करतात.

१६) शैला क्लब्सने दाखल केलेल्या २०२३ च्या पुनर्विचार याचिका क्रमांक ३८ मध्ये पुनर्विचार याचिकाकर्त्याच्या वतीने कोणीही हजर झाले नाही, बहुधा शैला क्लबसीआयआरपीमध्ये दाखल आहे आणि त्याच्या निलंबित संचालकांनी यापूर्वीच २०२४ ची पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५ दाखल केली आहे.

१७) अंतरिम अर्ज व पुनर्विचार याचिकेला सवाना यांची बाजू मांडणारे विद्वान ज्येष्ठ वकील डॉ. तुळजापूरकर यांचा विरोध आहे. लिक्विडेटरला २०२४ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४०० दाखल करण्याचा अधिकार नाही, असे ते सादर करतात. बँक ७ जानेवारी २००९ पासून लिक्विडेशनखाली आहे आणि एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ मधील तरतुदींनुसार लिक्विडेशनची प्रक्रिया १२ फेब्रुवारी २०२२ रोजी संपली आहे. त्यामुळे लिक्विडेटरला २१ ऑगस्ट रोजी २०२४ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४००/२०२२ दाखल करण्याचा अधिकार नव्हता. महाराष्ट्र सहकारी संस्था नियम, १९६१ (एमसीएस नियम) च्या नियम ८९ च्या उपनियम (१७) मधील तरतुदींचा आधार घेऊन लिक्विडेशनची मुदत संपल्यानंतर मालमत्ता, कारवाई योग्य दावे इ. निबंधकाकडे असतात, जे उर्वरित मालमत्ता आणि कारवाईयोग्य दाव्याची पूर्तता करण्यासाठी संरक्षक किंवा रिसीव्हर नियुक्त करू शकतात. लिक्विडेशन प्रक्रियेच्या शेवटी केवळ कस्टोडियन

किंवा रिसीव्हर कोणत्याही वादावर खटला दाखल करू शकतो किंवा बचाव करू शकतो. अशोक किसनराव हांडे आणि इतर विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि इतर या न्यायालयाच्या निर्णयावर ते अवलंबून राहतात.

१८) एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ अन्वये विहित केलेली कमाल मुदत कोणत्याही परिस्थितीत वाढवता येणार नाही, या आपल्या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ ते सादर करतात की गोवा राज्य सहकारी बँक लिमिटेड (सुप्रा) मधील सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेला निर्णय स्पष्टपणे वेगळा आहे कारण त्यात लिक्विडेशनचा कालावधी पूर्ण झाल्यानंतर थकबाकीदार सभासदांकडून वसुलीची कार्यवाही सुरू ठेवण्याच्या बँकेच्या अधिकाराचा मुद्दा आहे. सध्याच्या परिस्थितीत असा अधिकार केवळ निबंधक किंवा त्याने नियुक्त केलेला संरक्षक किंवा रिसीव्हर वापरू शकतो. कोणत्याही परिस्थितीत, लिक्विडेटरला बँकेचे प्रतिनिधित्व करण्याचा आणि त्वरित अंतरिम अर्ज दाखल करण्याचा अधिकार नाही.

१९) डॉ. तुळजापूरकर पुढे सादर करतात की, बँक आणि सवाना यांच्यात झालेल्या करारामध्ये काहीही बेकायदेशीर किंवा अनधिकृत नाही. बँकेच्या लिक्विडेटरने सवानाकडून रु.८७,९२,०००/- ची रक्कम स्वीकारून आपले कर्ज खाते बंद करण्याचा स्वतंत्र व्यावसायिक निर्णय घेतला आहे. ६ ऑगस्ट २०२२ च्या पत्राद्वारे लिक्विडेटरने सवानाला दिलेल्या प्रस्तावाकडे ते माझे लक्ष वेधतात. ते सादर करतात की आरबीआयचे

निर्देश सध्याच्या प्रकरणातील तथ्यांना अजिबात लागू नाहीत. हे निर्देश केवळ एनपीए किंवा तणावग्रस्त मालमत्तेच्या संदर्भात लागू आहेत. शैला क्लब्सच्या कर्ज खात्याचे 'स्ट्रेस्ड ऍसेट' म्हणून वर्गीकरण करण्यात आल्याचे काहीही रेकॉर्डवर नाही. ६ जून २०२२ रोजीचा जीआरदेखील नॉन-एनपीए किंवा नॉनस्ट्रेस्ड ऍसेटला लागू होत नाही. रिझर्व्ह बँकेचे निर्देश किंवा ६ जून २०२२ रोजी जारी करण्यात आलेला जीआर लिक्विडिटरचा बँकेची मालमत्ता वसूल करण्याचा अधिकार हिरावून घेऊ शकत नाही.

२०) डॉ. तुळजापूरकर पुढे म्हणाले की, ८७,९२,०००/- रुपये रक्कम स्वीकारल्यानंतर शैला क्लब्सचे कर्ज खाते बंद करण्यास बँक तयार आहे. शैला क्लबकडून कर्जाची रक्कम वसूल करण्यासाठी सवाना किंवा सवाना यांनी केलेल्या कर्ज खरेदीबाबत बँकेला खरोखर काळजी करण्याची गरज नाही. सवाना आणि शैला क्लब्स यांच्यातील ही स्वतंत्र कार्यवाही आहे ज्याबद्दल बँकेला कोणतीही चिंता नाही. शैला क्लब्सने दाखल केलेल्या आक्षेपाद्वारे एनसीएलटीकडे प्रलंबित असलेल्या सीआयआरपीमध्ये बँकेकडून कर्जाचा खरेदी व्यवहार वैध आहे की नाही हे निश्चित केले जाऊ शकते आणि हेच या न्यायालयाने २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजी दिलेले आदेश मागे घेण्याचे कारण असू शकत नाही.

२१) शेवटी डॉ. तुळजापूरकर सादर करतात की, राज्य सरकारने जाहीर केलेल्या ओटीएस योजनेच्या अनुषंगाने लिक्विडिटरने दिलेल्या ऐच्छिक प्रस्तावाच्या आधारे आदेशाचे इतिवृत्त प्रविष्ट केले जाते. शैला क्लब्सचे कर्ज खाते खरेदी करण्याची

कोणताही प्रस्ताव घेऊन सवानाने लिक्विडेटरकडे कधीही संपर्क साधला नाही. त्या सवानाने इच्छित रक्कम भरण्याची पूर्वअट म्हणून शैला क्लब्सचे कर्ज खाते खरेदी करण्यासाठी बँकेला काउंटर ऑफर दिली ज्यावर बँक कर्ज खाते निकाली काढण्यास तयार होती. शैला क्लब्सचे दायित्व पार पाडण्यासाठी सवानाने शेवटी बँकेला रु.३७,९२,०००/- ची रक्कम भरली आहे, जरी सवानाने स्वतः बँकेकडून कोणत्याही क्रेडिट सुविधेचा लाभ घेतला नाही. ३.३७ कोटी रुपये खर्च केल्यानंतर सवाना यांना तारण ठेवलेल्या मालमत्तेच्या माध्यमातून शैला क्लबकडून ही रक्कम वसूल करण्याचा कायदेशीर अधिकार आहे. तडजोडीत कोणताही बेकायदेशीरपणा नसल्याने २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीच्या आदेशाचा फेरविचार तसेच फेरविचाराचा अर्ज शैला क्लबच्या निलंबित संचालकांची अंतरिम अर्ज तसेच पुनर्विचार याचिका मागे घेण्याचा अंतरिम अर्ज अन्यथा मोठ्या प्रमाणात दिरंगाई होत असून त्या आधारावरच फेटाळण्यात यावा, अशी विनंती डॉ. तुळजापूरकर यांनी केली.

२२) उत्तरात श्री. सीरवाई यांनी सांगितले की, सध्याच्या प्रकरणात एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ अन्वये रजिस्ट्रारने लिक्विडेशनची प्रक्रिया संपुष्टात आणण्यासाठी आणि लिक्विडेटरची कार्यवाही करण्यासाठी कोणतेही औपचारिक आदेश दिलेले नाहीत. त्यामुळे लिक्विडेटर बँकेचा प्रभारीच राहणार आहे. एमसीएस कायद्याच्या कलम १०५ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे लिक्विडेटरची अर्जदारावर विविध वैधानिक आणि इतर कर्तव्ये

आहेत. डॉ. तुळजापूरकर यांनी दिलेले निकाल हे केवळ १५ वर्षांच्या लिक्विडेशनच्या कालावधीवर आहेत, एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ अन्वये निबंधकांच्या आदेशाशिवाय लिक्विडेशनची कार्यवाही संपुष्टात आणली जाते, या प्रस्तावाच्या अधिकारावर नाही. एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ अन्वये लिक्विडेशनची कार्यवाही संपुष्टात आणण्यासाठी निबंधकांचा प्रत्यक्ष आदेश आल्यानंतरच अर्ज करता येईल ; त्यानंतर, लिक्विडेटरने दिवाळखोराच्या मालमत्तेचा ताबा घेतल्याच्या तारखेपासून १५ वर्षांचा कालावधी संपल्यानंतर लिक्विडेशन प्रक्रिया संपुष्टात येते असे मानले जाईल.

२३) श्री. सीरवई पुढे म्हणाले की, आरबीआयचे निर्देश एकूणच वाचले जातात आणि विशेषतः कलम ९ (ई), ९ (एल), ९ (एम), ९ (एन) आणि ५४ स्पष्टपणे सूचित करतात की ते केवळ तणावग्रस्त कर्जांनाच नव्हे तर सर्व प्रकारच्या कर्ज हस्तांतरणांना लागू होतात. फेब्रुवारी २०१२ मध्ये शैला क्लब्सला एनपीए म्हणून वर्गीकृत करण्यात आले होते यात वाद नाही. प्रुडेन्शियल फ्रेमवर्क निर्देशांवर बँकेने अवलंबून असलेल्या आरबीआय निर्देशांचा अर्थ लावण्यासाठी विश्वास ठेवता येणार नाही, ज्याचा अर्थ संपूर्ण दस्तऐवजाच्या वाचनावर घ्यावा लागेल.

२४) श्री. सीरवई पुढे सादर करतात की आरबीआयच्या निर्देशांना वैधानिक शक्ती आहे आणि सहकारी बँकांसह कर्जाच्या वाटपाच्या प्रत्येक व्यवहारावर नियंत्रण ठेवते. या आदेशात बँक आणि सवाना यांच्यातील आदेशाचे इतिवृत्त रेकॉर्डवर घेण्यात आले

आहे, ज्यात शैला क्लब्सने सहकारी बँकेने (अर्जदार-बँक) सवाना असलेल्या कायदेशीररित्या अपात्र असलेल्या संस्थेला अमान्य आणि बेकायदेशीरपणे कर्ज वाटप करण्याचा विचार केला आहे. त्यामुळे कर्ज वाटपाचा प्रत्येक व्यवहार रिझर्व्ह बँकेच्या निर्देशांनुसार चालतो.

ड. कारणे आणि विश्लेषण

२५) लिक्विडिटरमार्फत बँकेने दाखल केलेला अंतरिम अर्ज तसेच शैला क्लब्स आणि त्याच्या निलंबित संचालकांनी दाखल केलेल्या पुनर्विचार याचिका या सर्वांचा उद्देश २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाची पुनरावृत्ती किंवा पुनरावलोकन करण्याची मागणी करणे आहे ज्याद्वारे २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० या न्यायालयाने निकाली काढली. म्हणूनच या न्यायालयाने २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजी दिलेल्या आदेशाचे पुनरुत्पादन करणे आवश्यक आहे, ज्याचा पुनर्विचार / पुनरावलोकन मागितले जाते. २०२२ च्या रिट याचिका क्रमांक ११६१० मध्ये २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजी दिलेल्या आदेशात असे म्हटले आहे:

१. याचिकाकर्ते आणि प्रतिवादी क्रमांक १ आणि २ न्यायालयात उपस्थित आहेत. पक्षकारांमधील वाद मिटवला जातो. त्यांनी २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्तावर स्वाक्षरी केली आहे. ते रेकॉर्डवर घेतले जाते आणि ओळखीसाठी "एक्स -१" चिन्हांकित केले जाते.

२. पक्षकारांना त्यांच्या संबंधित वकिलांद्वारे ओळखले जाते. आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार, प्रतिवादी क्रमांक २ ने याचिकाकर्त्यास "ना-देय प्रमाणपत्र"

देण्याचे मान्य केले आहे. हे लक्षात घेता याचिकेत काहीही शिल्लक राहिलेले नाही. आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार याचिका निकाली काढली जाते.

३. दुरुस्तीसाठी परवानगी. तातडीने दुरुस्ती करण्यात यावी.

२६) २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० निकाली निघाली असल्याने दिनांक २०

ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या अटीनुसार, वरील इतिवृत्तांचे पुनरुत्पादन करणे

देखील योग्य ठरेल-

आदेशाचा इतिवृत्तांत

१. याचिकाकर्ते आणि प्रतिवादी क्रमांक १ आणि २ यांनी त्यांचे वाद न्यायालयाबाहेर सोडवले आहेत.

२. २८ जुलै २०२२ च्या आदेशाद्वारे विद्वान दुय्यम निबंधक (नागरी बँका), सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी ६ जून २०२२ च्या वन टाइम सेटलमेंट स्कीमचा अर्ज प्रतिवादी क्रमांक २ बँकेकडे पाठवला आहे. त्यानुसार, इतर थकबाकीदारांपैकी, प्रतिवादी क्रमांक २ ने प्रतिवादी क्रमांक ३ ला तसेच याचिकाकर्त्यास याचा लाभ देऊ केला आहे कारण याचिकाकर्त्याकडे ही जागा आहे. रुपयाच्या कर्जानंतर आजपर्यंत ८,९७,७३,०९८/- रुपयांची प्रत्यक्ष थकबाकी आहे. रु.२,५०,००,०००/- जमा केल्यानंतर या माननीय न्यायालयाने दिलेल्या आदेशानुसार याचिकाकर्त्याने आणखी रु. ८७,९२,०००/- फक्त जमा करण्याची तयारी दर्शविली आहे.

३. त्यानुसार, याचिकाकर्त्याने प्रतिवादीच्या एनपीए कर्जाची रक्कम नियमित करण्यासाठी प्रतिवादी क्रमांक २ ची रक्कम भरली आहे.

अ. एसबीआयवर दिनांक २ सप्टेंबर २०२२ रोजी काढलेला बँकर्स चेक क्रमांक ९२०८६१ वांद्रे पश्चिम शाखा प्रतिवादी क्रमांक २ च्या बाजूने ७७,१६,३५०/- रुपयांच्या रकमेसाठी; आणि

ब. एसबीआय वांद्रे पश्चिम शाखेवर दिनांक ३ सप्टेंबर २०२२ रोजी बँकर्स चेक क्रमांक ९२०८६४ प्रतिवादी क्रमांक २ च्या बाजूने १०,७५,०००/- रुपयांच्या रकमेसाठी काढण्यात आला आहे.

४. परिच्छेद क्रमांक ३ मध्ये आतापर्यंत वरील प्रमाणे कागदपत्रांची पूर्तता करण्याच्या अधीन राहून, प्रतिवादी क्रमांक २ ने प्रतिवादी क्रमांक ३ चे कर्ज खाते सर्व हक्क आणि सिक्युरिटीज, तारण, शुल्क, उपाय योजना आणि त्याशी जोडलेले लाभ, सुरक्षित कर्ज म्हणून याचिकाकर्त्याच्या बाजूने सोपवले आहे. भारतीय रुपयांच्या रकमेच्या कर्जाच्या तारखेपासून एका आठवड्याच्या कालावधीत प्रतिवादी क्रमांक २ द्वारे औपचारिक "नो ड्यूज" प्रमाणपत्र जारी केले जाईल. त्याच्या खात्यात ८७,९२,०००/- रुपये जमा झाले. प्रतिवादी क्रमांक २ आपल्या कार्यक्षेत्रातील रिझॉल्यूशन प्रोफेशनलद्वारे याचिकाकर्त्यास नेमणुकीच्या कोणत्याही निर्णयाबद्दल किंवा इतर कोणत्याही सवलतीबद्दल ना हरकत प्रमाणपत्र देईल.

५. याचिकेवरील कारवाईचे कारण संपुष्टात आल्यानंतर याचिकाकर्त्याने सध्याच्या आदेशानुसार सध्याची रिट याचिका मागे घेण्याची परवानगी मागितली आहे.

६. प्रतिवादी क्रमांक ३ ते ८ आणि/किंवा त्यांच्यातील प्रलंबित खटल्यांमध्ये प्रतिवादी क्रमांक ३ ते ८ आणि/किंवा त्यांच्या कर्जदारांविरुद्ध वरील परिच्छेद क्रमांक २ मध्ये नमूद केलेल्या रकमेनुसार आपली इक्विटी समायोजित करण्याचे स्वातंत्र्य याचिकाकर्त्याने मागितले आहे. याचिकाकर्त्याला कायदानुसार तसे करण्याचे स्वातंत्र्य आहे.

७. त्यानुसार रिट याचिका निकाली काढली जाते, खर्चाबाबत कोणतेही आदेश नाहीत.

२७) २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्ताद्वारे नोंदविलेले आदेश तडजोड वैध आहे की नाही हे ठरविण्यापूर्वी, २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० कोणत्या पार्श्वभूमीत सवाना यांनी दाखल केली हे तपासणे आवश्यक आहे. वर नमूद केल्याप्रमाणे बँकेने शैला क्लब्स विरुद्ध एमसीएस कायद्याच्या कलम १०१ अन्वये वसुली प्रमाणपत्र मिळवले होते आणि या वसुली प्रमाणपत्राच्या अंमलबजावणीसाठी बँकेच्या विशेष वसुली अधिकाऱ्याने वांद्रे येथील शैला क्लब्सच्या मालमत्तेचा प्रत्यक्ष ताबा मिळावा

यासाठी मुख्य महानगर दंडाधिकारी, एस्प्लेनेड, मुंबई यांच्याकडे अर्ज दाखल केला होता. २२ ऑक्टोबर २०१८ च्या आदेशान्वये वांद्रे येथील शैला क्लबची मालमत्ता ताब्यात घेण्यासाठी बँक व अधिकृत वसुली अधिकारी यांनी दाखल केलेला अर्ज न्यायदंडाधिकाऱ्यांनी मंजूर केला. शैला क्लब्सच्या मालमत्तेची वसुली रोखण्यासाठी सुरुवातीला २०१८ ची रिट याचिका क्रमांक १४५१७ या न्यायालयात दाखल करणाऱ्या सवाना यांनी नंतर २२ ऑक्टोबर २०१८ रोजीचा आदेश मागे घेण्याची विनंती करणारा अर्ज विद्वान दंडाधिकाऱ्यांकडे दाखल केला. १९ जून २०१९ च्या आदेशाद्वारे विद्वान दंडाधिकाऱ्यांनी त्याचा अर्ज फेटाळल्यानंतर सवाना यांनी रिट याचिका क्रमांक ७५४२/२०१९ या न्यायालयात दाखल केली व रु.२,००,००,०००/- ची रक्कम लिक्विडेटरकडे जमा केली. यापूर्वी सवानाने २०१८ च्या रिट पिटीशन क्रमांक १४५१७ मध्ये ५०,००,०००/ रुपयांची रक्कम जमा केली होती. शैला क्लब्सच्या मालमत्तेचा ताबा सुरक्षित ठेवण्याच्या हेतूने सवानाने लिक्विडेटरकडे एकूण २.५० कोटी रुपयांची रक्कम जमा केली.

२८) वर पाहिल्याप्रमाणे, सवाना शैला क्लब्सच्या मालमत्तेचा मालक नाही तर शैला क्लब्सने त्याच्या लाभात केवळ एक संचलन करार केला होता आणि नोव्हेंबर २०२२ पर्यंत १५ वर्षांसाठी शैला क्लब्सच्या मालमत्तेचे व्यवस्थापन करण्याचा अधिकार होता. क्लबच्या व्यवस्थापनाखालील मालमत्तेच्या रक्षणासाठी सवानाने लिक्विडेटरला २.५०

कोटी रुपयांची रक्कम दिली, जी प्रत्यक्षात शैला क्लब्सने भरणे अपेक्षित होते. सवाना २०१९ च्या रिट याचिका क्रमांक ७५४२ मध्ये यशस्वी झाला आणि नव्याने निर्णय घेण्यासाठी विद्वान दंडाधिकाऱ्यांसमोर कार्यवाही करण्यात आली. मात्र, विद्वान दंडाधिकाऱ्यांनी ४ मार्च २०२० च्या आदेशाद्वारे २२ ऑक्टोबर २०१८ रोजीचा आदेश मागे घेण्यास नकार दिला. ४ मार्च २०२० रोजीचा आदेश २०२२ च्या रिट याचिका क्रमांक ११६१० मध्ये आव्हानाचा विषय होता.

२९) अशा प्रकारे, सवानाने या न्यायालयासमोर ज्याला आव्हान दिले २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० ही विद्वान दंडाधिकाऱ्यांनी २२ ऑक्टोबर २०१८ रोजीचा आदेश मागे घेण्यास नकार देत ४ मार्च २०२० रोजी दिलेल्या आदेशाची सत्यता होती. जर २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० फेटाळली गेली असती, तर सवानाने शैला क्लब्सच्या मालमत्तेचा ताबा गमावला असता आणि लिक्विडेटरने ताबा वसूल केला असता आणि थकित कर्जाच्या रकमेच्या वसुलीसाठी क्लबची मालमत्ता विकली असती. २०२२ च्या रिट याचिका क्रमांक ११६१० प्रलंबित असताना महाराष्ट्र शासनाने नागरी सहकारी बँकांसाठी ओटीएस कर्ज परतफेड योजनेस मान्यता देणारा जीआर ६ जून २०२२ रोजी जारी केला. १३ वर्षांहून अधिक काळ बँकेची बेहिशेबी मालमत्ता वसूल करण्याचा प्रयत्न करणाऱ्या लिक्विडेटरने ६ ऑगस्ट २०२२ रोजी सवानाला एक ऑफर दिली, ज्यात असे लिहिले आहे:

जावक क्र.: जा.क्र. व्हीएसएसबी/वसुली विवभाग/२०२२-२३/५८/१९३

प्रति ,

दिनांक : ०६/०८/२०२२

मा. मॅनेजिंग डायरेक्टर,
मे. सावनाह लाईफस्टाईल प्रा.लि.,
हिल रोड, बांद्रा (पश्चिम), मुंबई - ४०० ०५०

विषय :- एकरकमी कर्ज फेडीबाबत ...

उपरोक्त विषयास अनुसरून आपणास कळविवण्या येते की, आमचे बँकेने शाखा ना. म. जोशी मार्ग, मुंबई येथून कर्ज मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. यांना व्यवसायासाठी तारणी मध्यम मुदत कर्ज रक्कम रु.४,७५,००,०००/- इतके अदा केलेले आहे. बँकेने सदर फर्म कडून वसुली दाखल्यानुसार कर्ज वसुलीचे काम करत असताना मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. हे हॉटेल आपण चालविवण्यास घेतले आहे असे समजून आले. त्यापुढेही बँकेने वसुलीची कारवाई चालू ठेवलेली होती.

मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. यांना बँकेने हॉटेल जप्ती करणार असलेची नोटीस बजावली. त्यानंतर सदरचे हॉटेल आपण चालवत असलेने मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. आणि बँकेस या दाव्यात पार्टी करून मे. हायकोर्ट मुंबई येथे आपण दावा दाखल केलेला आहे. या दाव्यातील निकालाप्रमाणे आपण वेळोवेळी मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. यांचे बँकेच्या कर्जखात्यावर जवळपास रु.२.५० कोटी इतकी रक्कम जमा केलेली आहे.

बँकेस मा. सहकार आयुक्त व निबंधकसो, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालयाकडील दि. २८/०७/२०२२ रोजीचे एकरकमी कर्ज परत फेड योजना लागू झालेली आहे. त्याप्रमाणे होणारी रक्कम रु.७७,१६.३५०/- (अक्षरी रु. सत्याहत्तर लक्ष सोळा हजार तिनशे पन्नास मात्र) इतकी रक्कम बँकेच्या मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. यांच्या कर्ज खाती कर्जदाराच्या वतीने रक्कम जमा करू शकता. बँक अवसायनात जावून १३ वर्षे पूर्ण झालेली आहेत. ठेवीदारांची ठेव रक्कम लवकरात लवकर परत करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे आपण कर्जदाराच्या वतीने रक्कम जमा करून कर्जखाते निरंक करावे.

टीप :- यापूर्वी आपण कोर्टाच्या आदेशाप्रमाणे कर्ज खात्यावर रक्कम जमा केली असलेने आपणास विनंती वजा हे पत्र देण्यात येत आहे. सदरचे पत्र कायदेशीर स्वरूपाचे समजण्यात येऊ नये.

सौ. स्मृती पाटील
अवसायक
वसंत शेतकरी सहकारी बँक लि., सांगली

अर्जदाराने ६ ऑगस्ट २०२२ च्या पत्राचा इंग्रजी अनुवाद खालीलप्रमाणे सादर केला आहे:

जावक क्र.: जा.क्र. व्हीएसएसबी/वसुली विवभाग/२०२२-२३/५८/१९३

प्रति ,

दिनांक: ०६/०८/२०२२

मा. मॅनेजिंग डायरेक्टर,
मे. सावनाह लाईफस्टाईल प्रा.लि.,
हिल रोड, बांद्रा (पश्चिम), मुंबई - ४०० ०५०

विषय :- एकरकमी कर्ज फेडीबाबत ...

उपरोक्त विषयास अनुसरून आपणास कळविल्या येते की, आमचे बँकेने शाखा ना. म. जोशी मार्ग, मुंबई येथून कर्ज मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. यांना व्यवसायासाठी तारणी मध्यम मुदत कर्ज रक्कम रु.४,७५,००,०००/- इतके अदा केलेले आहे. बँकेने सदर फर्म कडून वसुली दाखल्यानुसार कर्ज वसुलीचे काम करत असताना मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. हे हॉटेल आपण चालविल्यास घेतले आहे असे समजून आले. त्यापुढेही बँकेने वसुलीची कारवाई चालू ठेवलेली होती.

मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. यांना बँकेने हॉटेल जप्ती करणार असलेची नोटीस बजावली. त्यानंतर सदरचे हॉटेल आपण चालवत असलेने मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. आणि बँकेस या दाव्यात पार्टी करून मे. हायकोर्ट मुंबई येथे आपण दावा दाखल केलेला आहे. या दाव्यातील निकालाप्रमाणे आपण वेळोवेळी मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. यांचे बँकेच्या कर्जखात्यावर जवळपास रु.२.५० कोटी इतकी रक्कम जमा केलेली आहे.

बँकेस मा. सहकार आयुक्त व निबंधकसो, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालयाकडील दि. २८/०७/२०२२ रोजीचे एकरकमी कर्ज परत फेड योजना लागू

झालेली आहे. त्याप्रमाणे होणारी रक्कम रु.७७,१६,३५०/- (अक्षरी रु. सत्याहत्तर लक्ष सोळा हजार तिनशे पन्नास मात्र) इतकी रक्कम बँकेच्या मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट प्रा.लि यांच्या कर्ज खाती कर्जदाराच्या वतीने रक्कम जमा करू शकता. बँक अवसायनात जावून १३ वर्षे पूर्ण झालेली आहेत. ठेवीदारांची ठेव रक्कम लवकरात लवकर परत करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे आपण कर्जदाराच्या वतीने रक्कम जमा करून कर्जखाते निरंक करावे.

टीप :- यापूर्वी आपण कोर्टाच्या आदेशाप्रमाणे कर्ज खात्यावर रक्कम जमा केली असलेने आपणास विनंती वजा हे पत्र देण्यात येत आहे. सदरचे पत्र कायदेशीर स्वरूपाचे समजण्यात येऊ नये.

सौ. स्मृती पाटील

अवसायक

वसंत शेतकरी सहकारी बँक लि., सांगली

३०) सवानाने लिक्विडेटरने सुचविलेली रु.७७,१६,३५०/- रक्कम देण्याची तयारी दर्शविली पण कर्ज खाते बंद करण्यास सहमती दर्शविली नाही. त्याऐवजी सवानाने बँकेला सर्व सिक्युरिटीज, हक्क आणि फायद्यांसह कर्ज देण्याची विनंती केली. सवानाने दिलेल्या प्रतिउत्तरात असे म्हटले आहे:

दिनांक : ११.०८.२०२२

प्रति,

अधिकृत लिक्विडेटर

वसंतदादा शेतकरी सहकारी बँक,

सांगली मिरज रोड,

सांगली-४१६४१६

ईमेल: vssbsangli@gmail.com

लक्ष : श्रीमती स्मृती पाटील (लिक्विडेटर)

प्रिय मॅडम,

विषय : सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेडला उद्देशून ६ ऑगस्ट २०२२ रोजी लिहिलेल्या पत्राचे उत्तर.

शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडच्या कर्जाची एकरकमी परतफेड करण्यासंदर्भात ६ ऑगस्ट २०२२ रोजीचे तुमचे पत्र ("उपरोक्त पत्र") आम्हाला प्राप्त झाले आहे:

१. दिनांक ६ ऑगस्ट २०२२ च्या पत्राद्वारे ("उपरोक्त पत्र") आपण आम्हाला कळविले आहे की कर्जाची एकरकमी परतफेड करण्याच्या योजनेनुसार शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडचे कर्ज खाते बंद करण्यासाठी शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडने देय असलेल्या थकीत कर्जाच्या रकमेपोटी ७७,१६,३५०/- रुपये (केवळ सत्तर लाख सोळा हजार तीनशे पन्नास रुपये) रक्कम भरता येईल.

२. क्लबची जागा आमच्या ताब्यात असल्याने व तेथून आमचा व्यवसाय करीत असल्याने शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडच्या थकीत कर्ज खात्यापोटी ७७ लाख १६ हजार ३५०/- रुपये (केवळ सत्तर लाख सोळा हजार तीनशे पन्नास रुपये) भरण्याचा प्रस्ताव तुम्ही आम्हाला दिला आहे. २०१८ च्या रिट पिटीशन क्रमांक १४५१७ आणि २०१९ च्या ७५४२ नुसार सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेडने भरलेले/ जमा केलेले २ कोटी ५० लाख रुपये आपल्या बँकेने शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडच्या कर्ज खात्यात समायोजित केले आहेत.

३. वसंतदादा शेतकरी सहकारी बँक लिमिटेड १३ वर्षांहून अधिक काळ ापासून लिक्विडेशनमध्ये आहे आणि त्यामुळे बँकेच्या कर्जदारांना देयके देणे आवश्यक झाले आहे, म्हणून या रकमेचा भरणा करण्यासाठी तुमच्याकडून आम्हाला प्रस्ताव देण्यात आला आहे.

४. आपण या पत्राद्वारे केलेल्या प्रस्तावाचा स्वीकार आम्ही कळवू इच्छितो आणि ७७,१६,३५०/- रुपये (केवळ ७७ लाख सोळा हजार तीनशे पन्नास रुपये) या रकमेचा भरणा थेट आमच्यामार्फत किंवा कोणत्याही तृतीय पक्षामार्फत करण्यास तयार आहोत. आम्ही तुम्हाला विनंती करतो की शैला क्लब ्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडचे कर्ज खाते बंद करू नका तर सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेड किंवा अशा तृतीय पक्षाला सर्व सुरक्षा, हक्क आणि फायद्यांसह कर्ज द्या जे आपल्याला भुगतान करतात आणि सवाना लाइफस्टाइल किंवा अशा तृतीय पक्षाला बँकेच्या जागी सवाना लाइफस्टाइल किंवा अशा तृतीय पक्षाला उपरोक्त कर्ज खात्याशी संबंधित सर्व सुरक्षा आणि अधिकारांसह शैला क्लबच्या आवारात आणि इतर मालमत्तेवरील शुल्कापुरते मर्यादित प्रदान करा.

५. शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेड आपल्या बँकेची देय रक्कम फेडण्यास असमर्थ असल्याने दिनांक २३ फेब्रुवारी २०१२ रोजी उपनिबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य यांनी शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेड विरुद्ध ५,११,५१,४८९ रुपये (भारतीय रुपये पाच कोटी अकरा लाख एकवन्न हजार चारशे ऐंशी) रकमेचे वसुली प्रमाणपत्र दिले, या अंतर्गत आपल्या बँकेला वसुली प्रमाणपत्राची अंमलबजावणी करून शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडकडून थकबाकी वसूल करण्याचा अधिकार होता. क्लबच्या आवारात शुल्कासह सवाना लाइफस्टाइल किंवा संबंधित तृतीय पक्षाच्या बाजूने संबंधित वसुली प्रमाणपत्र हस्तांतरित करण्यासाठी आवश्यक कागदपत्रांची पूर्तता करण्यासाठी किंवा संबंधित अधिकाऱ्यांकडे अर्ज करण्यासाठी कृपया सहकार्य करावे, अशी आमची विनंती आहे.

६. सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेडने माननीय मुंबई उच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या २०२० च्या रिट याचिका क्रमांक ५२८९ मध्ये आम्ही संमती अटी देखील दाखल करू शकतो.

७. वरील तुमच्या पुष्टीची वाट पाहून आम्ही ०६/०८/२०२२ च्या पत्राद्वारे आपल्या बँकेने दिलेल्या प्रस्तावानुसार डिमांड ड्राफ्टद्वारे ही रक्कम आपल्या बँकेत जमा करू.

प्रामाणिकपणे,

सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेड
व्यवस्थापकीय संचालक.

३१) असे दिसते की बँकेच्या लिक्विडिटरने सवानाने दिलेला प्रतिप्रस्ताव स्वीकारला आणि अशाप्रकारे २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्तांचा मसुदा तयार केला गेला आणि लिक्विडिटर आणि सवाना यांनी स्वाक्षरी केली. आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार, सवानाने रु.८७,९२,०००/- इतकी थोडी जास्त रक्कम बँकेला भरली. वर म्हटल्याप्रमाणे सवानाने शैला क्लब्सच्या कर्ज खात्यात २.५० कोटी रुपयांची रक्कम भरली होती. अशा प्रकारे शैला क्लब्सच्या कर्ज खात्यात सवानाने भरलेली एकूण रक्कम रु.३७,९२,०००/- झाली. ही रक्कम प्राप्त झाल्यानंतर बँकेने शैला क्लब्सचे कर्ज खाते आणि त्याला जोडलेले

सर्व हक्क, सिव्युरिटीज, तारण, शुल्क, उपाय योजना आणि लाभ सवानाच्या बाजूने सुरक्षित कर्ज म्हणून सुपूर्द केले . शैला क्लब्स आणि त्यांच्या इतर कर्जदारांविरुद्ध प्रलंबित खटल्यांमध्ये किंवा इतर प्रकारे बँकेला दिलेल्या रकमेच्या बरोबरीने आपली इक्विटी समायोजित करण्याचे स्वातंत्र्य सवानाने मागितले. सवानाला कायदानुसार तसे करण्याचे स्वातंत्र्य देण्यात आले होते. या न्यायालयाने २० ऑक्टोबर २०२२ रोजीचे आदेशाचे इतिवृत्त रेकॉर्डवर घेतले आणि त्याअनुषंगाने २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० निकाली काढली.

३२) अमित प्रभाकर कोरे (शैला क्लबचा सध्या निलंबित संचालक) यांनी १७ नोव्हेंबर २०२२ च्या पत्राद्वारे आदेशाच्या इतिवृत्तावर आक्षेप घेतला आहे.

१७ नोव्हेंबर २०२२

प्रति,

लिक्विडेटर

वसंतदादा शेतकरी सहकारी बँक लिमिटेड ("द बँक")

सांगली, महाराष्ट्र

प्रिय मॅडम,

उप : शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडचे वन टाइम सेटलमेंट (ओटीएस)

री : एनसीएलएटी सीए मध्ये २०२१ च्या दिवाळखोरी क्रमांक १०४२ वर दिनांक १६.११.२०२१ रोजी हस्तक्षेप अर्ज

१. शैला क्लब्स अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडचे माजी संचालक (इंटरव्हेन्शन ऑप्लिकेशनमधील कॉर्पोरेट कर्जदार) (यापुढे "शैला क्लब्स") यांनी माननीय एनसीएलटीने पारित केलेल्या कंपनीला सीआयआरपी प्रक्रियेत प्रवेश देण्याच्या

माननीय एनसीएलएटीसमोर अपीलद्वारे (कंपनी अपील क्र. (एटी) (दिवाळखोरी) नंबर १०४२/२०२१) ("एनसीएलएटी अपील") २९ ऑक्टोबर २०२१ च्या आदेशाला आव्हान दिले आहे.

२. दिनांक १६.११.२०२१ च्या एनसीएलएटी अपीलमधील तुमचा हस्तक्षेप अर्ज काल आम्हाला देण्यात आला आणि शैला क्लब्सच्या प्रवर्तकांना / माजी संचालकांना न कळवता शैला क्लब्सचा ओटीएस पूर्ण झाल्याचे पाहून आम्हाला धक्का बसला. कृपया लक्षात घ्या की आपण कॉर्पोरेट कर्जदार, म्हणजेच शैला क्लब्सला अशा कोणत्याही ओटीएसमध्ये पक्षकार बनविणे बंधनकारक आहे, विशेषतः शैला क्लब्स कर्जाच्या कागदपत्रांमध्ये "कर्जदार" आहेत आणि पूर्वीचे संचालक जे बँकेकडून घेतलेल्या कर्जाचे हमीदार आहेत. शैला क्लब्सने घेतलेल्या कर्जाशी काहीही संबंध नसलेल्या सवाना लाइफस्टाइल प्रायव्हेट लिमिटेड ("सवाना लाइफस्टाइल") या थर्ड पार्टीसोबत ओटीएसचा करार करण्यात आला आहे, हे आता इंटरव्हेंशन ॲप्लिकेशन द्वारे आमच्या निदर्शनास आणून देण्यात आले आहे. तुम्हाला माहितच आहे की, कंपनी अर्थात शैला क्लब्स ही कंपनी आवश्यक पक्षकार असूनही मुंबई उच्च न्यायालयातील कामकाजात पक्षकारही नव्हती.

३. खरं तर सवाना लाइफस्टाइलने शैला क्लब्स सोबतच्या करारानुसार आपल्या जबाबदाऱ्यांची पूर्तता न केल्यामुळे आणि शैला क्लब्सच्या मालमत्तेवर बेकायदेशीर कब्जा केल्यामुळेच शैला क्लब्सचे खाते एनपीए बनले आहे. शैला क्लब्स तसेच बँकेने गेल्या १५ वर्षांत सवाना लाइफस्टाइलसोबत अनेक खटले दाखल केले आहेत आणि ज्यांच्याविरुद्ध कर्जदारांच्या समितीमध्ये बेकायदा प्रवेश मिळवण्यासाठी कागदपत्रांची फसवणूक केल्याप्रकरणी एफआयआर दाखल करण्यात आला आहे, हे लक्षात घेता आपणास वरील गोष्टींची चांगली माहिती आहे.

४. वरील बाबी लक्षात घेता, शैला क्लब्सच्या तत्कालीन संचालकांना मालमत्तेवरील बेकायदेशीर कब्जा तसेच बँकेसह इतर वित्तीय कर्जदारांना सवाना लाइफस्टाइलच्या फसव्या दाव्यांपासून वाचविण्यासाठी कायद्यात अनेक पावले उचलणे बंधनकारक करण्यात आले आहे. अशा परिस्थितीत, हे लक्षात घेणे आश्चर्यकारक आहे की आपले चांगले कार्यालय सवाना लाइफस्टाइलशी जोडले गेले आहे आणि शैला क्लबला मुद्दाम वगळून सवाना लाइफस्टाइलसह ओटीएससाठी सहमत झाले आहे. सर्व संबंधितांचे छुपे हेतू आणि या योजनेतील पक्षकारांची दुष्ट कृत्ये/त्रुटी अगदी स्पष्ट आहेत, आणि शोधणे फार दूर नाही.

५. वरील बाबी लक्षात घेता खालील पावले उचलणे टाळावे, असे आवाहन आम्ही तुम्हाला करतो –

१. आपल्या बँकेतील ओटीएससंदर्भात शैला क्लबला मंजूर मर्यादेसाठी रिझॉल्यूशन प्रोफेशनल (आरपी) किंवा बँकेचे कॉर्पोरेट कर्जदार / गॅरंटरचे माजी संचालक वगळता इतर कोणत्याही बाहेरील / तृतीय पक्षाशी संवादाची देवाणघेवाण करणे. शिवाय, आणि कोणत्याही परिस्थितीत, आरपी आणि अधोहस्ताक्षरित आणि इतर पूर्वीच्या संचालकांना सर्व संप्रेषणांवर कॉपी करून ठेवणे.

२. कोणतीही मूळ मालमत्तेची कागदपत्रे जारी करणे (मे २००५ चा मूळ दस्त पत्र बँकेच्या ताब्यात आहे) किंवा माननीय एनसीएलटी / एनसीएलएटीद्वारे या प्रकरणाचा निर्णय होईपर्यंत कोणत्याही तृतीय पक्षाला कोणतीही मालमत्ता विकणे.

३. सीओसी किंवा मालमत्तेवर बँकेचे अधिकार इतर कोणत्याही पक्षाला बहाल करणे,

४. माननीय एनसीएलटी / एनसीएलएटीद्वारे या प्रकरणाचा निर्णय होईपर्यंत सीओसीच्या पुढील बैठका बोलवणे आणि / किंवा सीआयआरपी प्रक्रियेसंदर्भात कोणतेही ठराव पारित करणे.

६. सर्व पत्रव्यवहाराची, निवेदनांची प्रत सवाना, माननीय महाराष्ट्र उच्च न्यायालय, माननीय एनसीएलटी, माननीय एनसीएलएटी किंवा इतर कोणत्याही कायदेशीर प्राधिकरणाकडे सादर करण्याची विनंती आहे.

७. जर आपण उपरोक्त गोष्टींचे पालन करण्यात अपयशी ठरल्यास, कॉर्पोरेट कर्जदाराचे पूर्वीचे संचालक त्याच्या किंमती आणि परिणामांबद्दल पूर्णपणे आपल्या जोखमीवर सल्ल्यानुसार योग्य कायदेशीर कार्यवाही सुरू करण्यास बाध्य असतील, जे कृपया लक्षात घ्या. हे सांगण्याची गरज नाही की, वरील संप्रेषण कायदानुसार आणि / किंवा अन्यथा आमच्या अधिकारांवर पूर्वग्रह न ठेवता आहे. परिस्थिती आणि शैला क्लब्सबद्दल निर्माण झालेला पूर्वग्रह दूर करण्यासाठी योग्य पावले उचलण्याचा आमचा हक्क आम्ही राखून ठेवतो.

आपले,

अमित कोरे

शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रायव्हेट लिमिटेडचे माजी संचालक

३३) शैला क्लब्सने आक्षेप घेतल्यामुळे बँकेच्या लिक्विडेटरने सवानाबरोबर केलेल्या तडजोडीतून माघार घेण्याचा निर्णय घेतला आणि १८ नोव्हेंबर २०२२ रोजी सवानाच्या व्यवस्थापकीय संचालकांना पत्र पाठवले ज्यात असे लिहिले आहे:

जावक क्र. : जा.क्र.व्हीएसएसबी/वसुली विवभाग/२०२२-२३/५८/१८२ दिनांक: १८/११/२०२२

प्रति ,

मा. मॅनेजिंग डायरेक्टर,
मी. सावनाह लाईफस्टाईल प्रा.लि.
१६४ हिल रोड, बांद्रा (पश्चिम), मुंबई - ४०० ०५०

विषय :- बँकेचे कर्जदार मे. शैला क्लब प्रा. लि. यांचे खातेवर आपले मार्फत ओटीएसची भरणा झालेली रक्कम परत केले बाबत

संदर्भ :- मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा. लि. संचालक अमित प्रभाकर कोरे यांचा दि. १७ / ११ / २०२२ रोजीचा हरकत अर्ज.

वरील संदर्भीय विषयास अनुसरून आपणास कळविण्या येते की, आपण वर नमुद केलेल्या कर्जखात्यासाठी ओटीएस प्रमाणे होणारी र.रु.७७,१६,३५०/- डी.डी.नं.१२०८६१ नं व र.रु.१०,७५,०००/- डी.डी.नं.१२०८६४ व .रु.६५०/- आरटीजीएस ने जमा केलेल्या होत्या.

परंतु, मे.शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. हे बँकेकडील मुळ कर्जखाते आहे व त्याचे संचालक अमित प्रभाकर कोरे यांनी दि. १७/११/२०२२ रोजी बँके सदर कर्जखातेबाबत हरकत नोंदविली आहे. श्री. अमित कोरे यांनी घेतलेल्या आक्षेपामुळे आपणास सदर कर्जाचे बँकेने मंजूर केलेल्या एक रक्कमी कर्ज परतफेड योजनेस आपण अपात्र ठरले आहात.

सदरची रक्कम न्यायालयीन बाबीमध्ये अडकून राहणेची शक्य ा निर्माण झालेने अवसायक या नात्याने महाराष्ट्र सहकारी संख्या अतिधविनयम १९६० मधील कलम १०५ व १०७ व अवसायकास प्राप्त असलेल्या अतिधकारान्वये आपणास दिलेली OTS योजना वि .१८/११/२०२२ रोजीचे बँके कडील ठराव क्र. २ ने रद्द करणे येत आहे. त्यामुळे आपण भरलेली मे. शैला क्लब अँड रिसॉर्ट्स प्रा.लि. यांचे कर्जासाठीची ओटीएस

ची रक्कम बैंक आपले कंपनीचे नांवाने स्टेट बँक ऑफ इंडिया, मुंबई वरील डीडी क्रमांक ११९९३८ र.रू.७७.१६.३५०/- ने व डीडी क्र.११९९३७ र.रू.१०,७५,०००/- व डीडी क्र.११९९३६ रू.६५०/- अशी एकूण र.रू.८७,९२,०००/- (अक्षरी र.रू. सत्याऐशी लक्ष ब्यान्नव हजार मात्र) इतकी आपणास परत करण्यात येत आहे. रीतसर डीडी आपणास मिळाल्याची पोहोच देण्यात यावी.

सौ. स्मृती पाटील
अवसायक
वसंत शेतकरी सहकारी बँक लि., सांगली

३४) लिक्विडेटरने १८ नोव्हेंबर २०२२ च्या पत्रासह सादर केलेल्या डिमांड ड्राफ्ट स्वीकारण्यास सवाना यांनी नकार दिला, ही मान्य भूमिका आहे. त्यानंतर लिक्विडेटरने रिट याचिका क्रमांक ११६१०/२०२२ मध्ये २१ नोव्हेंबर २०२२ रोजी प्रतिज्ञापत्र दाखल केले, ज्याची आधीच विल्हेवाट लावण्यात आली होती, ज्यात असे लिहिले आहे:-

प्रतिवादी क्रमांक १ व २ चे प्रतिज्ञापत्र

मी, श्रीमती स्मृती नरेनरा पाटील, वय _____ वर्षे, प्रतिवादी क्रमांक १ चे लिक्विडेटर खालीलप्रमाणे गांभीर्याने सांगते.

१. प्रतिवादी क्रमांक ३ हा प्रतिवादी क्रमांक १ बँकेचा कर्जदार आहे (आता लिक्विडेशनअंतर्गत). मी असे म्हणते की याचिकाकर्ते प्रतिवादी क्रमांक ३ चे पट्टेदार / परवानाधारक असल्याचा दावा करतात आणि वादग्रस्त मालमत्तेवर कब्जा करतात (प्रतिवादी क्रमांक १ आणि २ हा दावा योग्य म्हणून मान्य करत नाही)

२. मी म्हणते की राज्य सरकारने विविध संस्थांच्या कर्जदारांसाठी "वन टाइम सेटलमेंट" योजना सुरू केली आहे, जी लिक्विडेशनमध्ये प्रतिवादी क्रमांक १ बँकेला लागू आहे.

३. त्यानुसार प्रतिवादी क्रमांक १ ने प्रतिवादी क्रमांक १ चे कर्जदार असलेल्या प्रतिवादी क्रमांक ३ ला या योजनेचा लाभ देऊ केला. प्रतिवादी क्रमांक १ ने प्रतिवादी क्रमांक १ कडे गहाण ठेवलेल्या वादग्रस्त जागेवर रहिवासी असल्याने याचिकाकर्त्यास या योजनेचा लाभ देऊ केला.

४. याचिकाकर्त्याने पुढे येऊन या ओटीएसच्या अटी मान्य केल्या व प्रतिवादी क्रमांक ३ च्या कर्ज खात्याच्या निपटाराकरिता ८७,९२,०००/- रुपये देण्याची तयारी दर्शविली. प्रतिवादी क्रमांक १ ने याचिकाकर्त्याचा वरील प्रस्ताव स्वीकारला आणि त्याच्या आधारे सध्याच्या रिट याचिकेत संमतीच्या अटी प्रविष्ट केल्या. मी आवश्यकतेनुसार या माननीय न्यायालयाच्या २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाची योग्य प्रत संदर्भित करण्यासाठी आणि त्यावर अवलंबून राहण्याची इच्छा करते.

५. मी म्हणते की वरील प्रमाणे सध्याच्या रिट याचिकेचा निपटारा झाल्यानंतर प्रतिवादी क्रमांक ३ ने १७ नोव्हेंबर २०२२ च्या पत्राद्वारे आपले कर्ज खाते निकाली काढण्याचा याचिकाकर्त्याचा प्रस्ताव स्वीकारण्यास आक्षेप घेतला आहे. येथे संलग्न आणि परिशिष्ट अ - १ म्हणून चिन्हांकित केलेली १७ नोव्हेंबर २०२२ च्या या पत्राची प्रत आहे.

६. प्रतिवादी क्रमांक ३ ने १७ नोव्हेंबर २०२२ रोजी काढलेल्या हरकती/पत्र, कायद्यातील तरतुदी आणि त्या संदर्भातील फाईल तपासल्यानंतर मी असा निष्कर्ष काढला आहे की ओटीएस योजनेचा लाभ याचिकाकर्त्याला देण्याचा निर्णय चुकीचा होता आणि त्यामुळे वरीलप्रमाणे संमती अटी प्रविष्ट करण्याचा निर्णयही चुकीचा होता.

७. मी म्हणते की मी १८ नोव्हेंबर २०२२ च्या बैठकीच्या ठराव क्रमांक २ द्वारे याचिकाकर्त्यास ओटीएस योजनेचे लाभ परत घेण्याचा निर्णय घेतला आहे.

८. मी म्हणते की मी याचिकाकर्त्यास १८ नोव्हेंबर २०२२ च्या पत्राद्वारे वरील निर्णयाची माहिती दिली आहे. ८७,९२,०००/- रुपयांच्या रकमेचा डिमांड ड्राफ्टही या पत्रासोबत संलग्न करून ती रक्कम याचिकाकर्त्यास अदा केली आहे. त्यानंतर परिशिष्ट ए-२ म्हणून संलग्न व चिन्हांकित करण्यात आले असून १८ नोव्हेंबर २०२२ च्या पत्राची प्रत व मागणी मसुद्याची प्रत देण्यात आली आहे.

९. मी असे म्हणते की २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीचा आदेश या माननीय न्यायालयाने वरील व्यवस्थेच्या आधारे पारित केला आहे, जो आता बदलला गेला आहे, प्रतिवादी क्रमांक १ आणि २ विनम्रपणे या माननीय न्यायालयाच्या रेकॉर्डवर वरील पुढील घटना कर्तव्यबद्ध म्हणून सादर करीत आहेत.

मुंबई येथे गांभीर्याने सांगितले,

दिनांक २१ नोव्हेंबर २०२२ रोजी.

डीपोनंट.

माझ्यासमोर.

माझी ओळख

३५) तडजोडीच्या वैधतेच्या मुद्द्यावर परत येताना बँकेने असा युक्तिवाद केला आहे की २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्ताद्वारे सवानाबरोबर केलेली तडजोड बेकायदेशीर आहे. हीच भूमिका शैला क्लबच्या निलंबित संचालकांनी घेतली आहे. येथे संहितेच्या आदेश २३ नियम ३ मधील तरतुदी प्रासंगिक असतील, ज्यात अशी तरतूद आहे:

३. खटल्याची तडजोड.

जेव्हा न्यायालयाच्या समाधानासाठी हे सिद्ध होते की एखाद्या खटल्याचे संपूर्णपणे किंवा अंशतः कोणत्याही कायदेशीर कराराने किंवा तडजोडीने समायोजित केले गेले आहे किंवा पक्षकारांनी स्वाक्षरी केली आहे किंवा जिथे प्रतिवादी वादीला खटल्याच्या संपूर्ण किंवा विषय-विषयाच्या कोणत्याही भागाच्या संदर्भात संतुष्ट करतो, तेव्हा न्यायालय अशा कराराचे आदेश देईल, तडजोड किंवा समाधान नोंदवले जावे, आणि त्यानुसार हुकूम पारित करेल [जोपर्यंत तो खटल्यातील पक्षकारांशी संबंधित आहे, कराराचा विषय, तडजोड किंवा समाधान खटल्याच्या विषयासारखेच आहे की नाही]:

परंतु जिथे एका पक्षाने आरोप केला आहे आणि दुसऱ्या पक्षाने समायोजन किंवा समाधान झाले आहे असे नाकारले आहे, तेथे न्यायालय त्या प्रश्नावर निर्णय घेईल; परंतु जोपर्यंत न्यायालयाला नोंदवलेल्या कारणास्तव असे स्थगन देणे योग्य वाटत नाही, तोपर्यंत या प्रश्नावर निर्णय घेण्याच्या हेतूने स्थगन दिले जाणार नाही.

विवरण. भारतीय करार कायदा, १८७२ (१८७२ चा ९) अन्वये अमान्य असलेला किंवा अमान्य होऊ शकेल असा करार किंवा तडजोड या नियमाच्या अर्थानुसार कायदेशीर मानली जाणार नाही.

३६) अशा प्रकारे, खटल्याला कायदेशीर करार किंवा लेखी तडजोडीने समायोजित केले गेले आहे आणि पक्षकारांनी स्वाक्षरी केली आहे याबद्दल न्यायालयाने समाधान नोंदविणे आवश्यक आहे. अशा प्रकारे, संहितेच्या आदेश २३ नियम ३ मधील तरतुदींनुसार खटल्याची तडजोड करण्यासाठी, करार किंवा तडजोड कायदेशीर असणे आवश्यक आहे. शैला क्लब्सचे कर्ज सवानाला देण्याचा व्यवहार बेकायदेशीर असून रिझर्व्ह बँकेच्या निर्देशांनुसार तो निषिद्ध आहे, असा बँकेचा युक्तिवाद आहे.

३७) बँकिंग रेग्युलेशन अॅक्ट, १९४९ (१९४९ चा कायदा) च्या कलम २१ नुसार रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाला बँकिंग कंपन्यांच्या कर्जावर नियंत्रण ठेवण्याचा अधिकार देण्यात आला आहे आणि अशा तरतुदी आहेत:

२१. बँकिंग कंपन्यांच्या कर्जावर नियंत्रण ठेवण्याचा रिझर्व्ह बँकेचा अधिकार:-

(१) सार्वजनिक हितासाठी [किंवा ठेवीदारांच्या हितासाठी] [किंवा बँकिंग धोरण] हे आवश्यक किंवा समर्पक आहे असे रिझर्व्ह बँकेला वाटत असेल, तर ती बँकिंग कंपन्यांनी सर्वसाधारणपणे किंवा विशेषतः कोणत्याही बँकिंग कंपनीने अनुसरण करावयाच्या प्रगतीसंदर्भात धोरण ठरवू शकते आणि जेव्हा धोरण निश्चित केले गेले असेल, सर्व बँकिंग कंपन्या किंवा संबंधित बँकिंग कंपनी, जसे असेल तसे ठरविल्याप्रमाणे धोरणाचे पालन करण्यास बांधील असतील.

(२) उपकलम (१) अन्वये रिझर्व्ह बँकेला असलेल्या अधिकारांच्या व्यापकतेवर पूर्वग्रह न ठेवता रिझर्व्ह बँक बँकिंग कंपन्यांना, सर्वसाधारणपणे किंवा कोणत्याही बँकिंग कंपनीला किंवा विशेषतः बँकिंग कंपन्यांच्या समूहाला निर्देश देऊ शकते.

(अ) ज्या हेतूसाठी प्रगती केली जाऊ शकते किंवा होऊ शकत नाही,

(ब) सुरक्षित अॅडव्हान्सच्या संदर्भात राखले जाणारे मार्जिन,

(क) बँकिंग कंपनीचे भरलेले भांडवल, राखीव आणि ठेवी आणि इतर संबंधित बाबींचा विचार करून त्या बँकिंग कंपनीकडून कोणत्याही एका कंपनीला, फर्मला, व्यक्तींच्या संघटनेला किंवा व्यक्तीला जास्तीत जास्त अँडव्हान्स किंवा इतर आर्थिक तरतूद करता येईल,

(ड) खंड (क) मध्ये नमूद केलेल्या बाबींचा विचार करून बँकिंग कंपनीकडून कोणत्याही एका कंपनीच्या, फर्मच्या, व्यक्तींच्या संघटनेच्या किंवा व्यक्तीच्या वतीने जास्तीत जास्त रक्कम दिली जाऊ शकते आणि

(इ) व्याजदर आणि इतर अटी व शर्ती ज्यावर अँडव्हान्स किंवा इतर आर्थिक निवास केले जाऊ शकतात किंवा हमी दिली जाऊ शकते].

(३) प्रत्येक बँकिंग कंपनी या कलमांतर्गत दिलेल्या कोणत्याही निर्देशांचे पालन करण्यास बांधील असेल.

३८) अशा प्रकारे, १९४९ च्या कायद्याच्या कलम २१ अन्वये, आरबीआयला बँकिंग कंपन्यांना निर्देश देण्याचा अधिकार आहे, जो प्रत्येक बँकिंग कंपनीवर कलम २१ च्या उपकलम (३) मधील तरतुदींनुसार बंधनकारक होतो.

३९) कलम ३५ अ मधील तरतुदींनुसार, आरबीआयला बँकिंग कंपनीला निर्देश जारी करण्याचा अधिकार आहे आणि अशी तरतूद आहे :-

३५-अ. रिझर्व्ह बँकेला निर्देश देण्याचा अधिकार. -

(१) जेथे रिझर्व्ह बँक समाधानी आहे की

(अ) [सार्वजनिक हितासाठी]; किंवा

(अअ) बँकिंग धोरणाच्या हितासाठी; किंवा

(ब) कोणत्याही बँकिंग कंपनीचा कारभार ठेवीदारांच्या हिताला बाधा आणणाऱ्या किंवा बँकिंग कंपनीच्या हिताला बाधा पोहोचविणाऱ्या पद्धतीने होऊ नये; किंवा

(क) सामान्यतः कोणत्याही बँकिंग कंपनीचे योग्य व्यवस्थापन सुरक्षित करण्यासाठी,

सामान्यतः बँकिंग कंपन्यांना किंवा विशेषतः कोणत्याही बँकिंग कंपनीला निर्देश जारी करणे आवश्यक आहे, ती वेळोवेळी, योग्य वाटेल तसे निर्देश जारी करू शकते आणि बँकिंग कंपनी किंवा बँकिंग कंपनी, जसे असेल तसे अशा निर्देशांचे पालन करण्यास बांधील असतील.

(२) रिझर्व्ह बँक त्याला दिलेल्या निवेदनानुसार किंवा स्वतःच्या प्रस्तावानुसार उपकलम (१) अन्वये जारी केलेल्या कोणत्याही निर्देशात बदल किंवा रद्द करू शकते आणि तसे करताना किंवा रद्द करताना कोणत्याही निर्देशात योग्य वाटेल अशा अटी लादू शकते, ज्याच्या अधीन राहून सुधारणा किंवा रद्द करणे लागू होईल.

४०) १९४९ च्या कायद्याच्या कलम २१ आणि ३५ ए अंतर्गत अधिकारांचा वापर करून आरबीआयने २४ सप्टेंबर २०२१ रोजी 'मास्टर डायरेक्शन्स-रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (लोन एक्सपोजर ट्रान्सफर) निर्देश, २०२१' जारी केले. निर्देशाच्या कलम ३ अन्वये, हे त्यामध्ये गणल्या गेलेल्या विविध संस्थांना लागू होते, ज्यांना निर्देशांमध्ये एकत्रितपणे 'सावकार' म्हणून संबोधले जाते. निर्देशाच्या कलम ३ मध्ये अशी तरतूद आहे:

३. या निर्देशांच्या तरतुदी खालील संस्थांना लागू होतील (एकत्रितपणे या दिशांमध्ये सावकार म्हणून संबोधले जाते), अन्यथा निर्दिष्ट केल्याशिवाय:

(अ) शेड्युल्ड कमर्शियल बँका;

(ब) प्रादेशिक ग्रामीण बँका;

(क) प्राथमिक (नागरी) सहकारी बँका/राज्य सहकारी बँका/मध्यवर्ती सहकारी बँका;

(ड) अखिल भारतीय वित्तीय संस्था (नाबार्ड, एनएचबी, एक्झिम बँक, सिडबी आणि एनएबीएफआयडी);

(इ) स्मॉल फायनान्स बँका; आणि

(फ) हाऊसिंग फायनान्स कंपन्यांसह (एचएफसी) सर्व नॉन बँकिंग फायनान्स कंपन्या (एनबीएफसी).

४१) निर्देशाच्या कलम ९ मध्ये विविध अटी आणि अभिव्यक्ती परिभाषित केल्या आहेत आणि कलम ९ (च) अंतर्गत 'अनुमत हस्तांतरणकर्ते' या शब्दाची व्याख्या खालीलप्रमाणे करण्यात आली आहे:

(च) "अनुमत हस्तांतरणकर्ते" म्हणजे कलम ३ च्या उपखंड (अ), (ड), (ई) आणि (फ) मध्ये निर्दिष्ट केलेले सावकार:

४२) 'हस्तांतरण' आणि 'हस्तांतरित' या शब्दांची व्याख्या कलम ९ (ल) आणि ९ (म) अन्वये खालीलप्रमाणे केली आहे.

(ल) "हस्तांतरण" म्हणजे या निर्देशांमध्ये अनुमती दिलेल्या मार्गाने मूळ कर्जाच्या कराराच्या हस्तांतरणासह किंवा त्याशिवाय हस्तांतरणकर्त्याद्वारे हस्तांतरित (व्यक्तींना) कर्ज प्रदर्शनमधील आर्थिक व्याजाचे हस्तांतरण; स्पष्टीकरण: परिणामी, हस्तांतरित व्यक्ती कर्ज हस्तांतरणानंतर कर्जाचे प्रदर्शन "अधिग्रहित" करेल.

(म) "हस्तांतरण" म्हणजे ज्या संस्थेला कर्जातील आर्थिक व्याज या निर्देशांखाली हस्तांतरित केले जाते;

परंतु हस्तांतरित व्यक्ती दिवाळखोरी व दिवाळखोरी संहिता, २०१६ च्या कलम २९ अ नुसार अपात्र ठरविण्यात आलेली व्यक्ती नसेल;

परंतु ज्या कर्जदारांच्या खात्यांमध्ये फसवणुकीची प्रकरणे कोणत्याही सावकाराने शोधून काढली आहेत, अशा कर्जदारांच्या कर्ज हस्तांतरणाच्या बाबतीत, हस्तांतरणकर्ता अशा कर्जदाराच्या विद्यमान प्रवर्तक गटाशी संबंधित नसेल किंवा अशा कर्जदाराच्या विद्यमान प्रवर्तक गटाशी संबंधित कोणत्याही व्यक्तीचा सहाय्यक / सहयोगी / संबंधित पक्ष इत्यादी (देशांतर्गत तसेच परदेशी) नसेल.

स्पष्टीकरण १: बाजाराच्या भाषेत, हस्तांतरित व्यक्तीला पर्यायाने असाइनमेंट व्यवहारांतर्गत नियुक्त कर्ता आणि जेथे लागू असेल तेथे कर्जाच्या सहभागांतर्गत भागीदार म्हणून संबोधले जाऊ शकते.

स्पष्टीकरण २: वरील दुसऱ्या तरतुदीच्या हेतूसाठी, 'प्रवर्तक गट' या शब्दाचा अर्थ भारतीय प्रतिभूती आणि विनिमय मंडळ (भांडवल आणि प्रकटीकरण आवश्यकतांचे निर्गम) नियम, २०१८ प्रमाणेच असेल; आणि 'संबंधित पक्ष' या शब्दाचा अर्थ दिवाळखोरी आणि दिवाळखोरी संहिता, २०१६ प्रमाणेच असेल.

स्पष्टीकरण ३: हस्तांतरितकर्ता वरील तरतुदींचे पालन करतो की नाही याची पडताळणी करण्याची आणि स्थापित करण्याची जबाबदारी हस्तांतरणकर्त्याची असेल.

४३) निर्देशाच्या कलम ५४ अन्वये ताणलेल्या कर्जाचे हस्तांतरण केवळ परवानगी प्राप्त हस्तांतरित आणि मालमत्ता पुनर्रचना कंपन्यांनाच दिले जाते. कलम ५४ मध्ये असे म्हटले आहे:

५४. सर्वसाधारणपणे, सावकार द्विपक्षीय विक्रीसह तणावग्रस्त कर्जे केवळ परवानगी प्राप्त हस्तांतरित आणि एआरसींना हस्तांतरित करतील

४४) अशा प्रकारे, आरबीआयने जारी केलेल्या २०२१ च्या निर्देशानुसार, त्यातील कलम ३ मध्ये नमूद केलेले कर्जदार केवळ कलम ३ च्या उपखंड (अ), (ड), (ई) आणि (फ) अंतर्गत निर्दिष्ट केलेल्या कर्जदारांना तणावग्रस्त मालमत्ता हस्तांतरित करू शकतात , ज्यात अनुसूचित व्यावसायिक बँका, वित्तीय संस्था, स्मॉल फायनान्स बँका आणि एनबीएफसी यांचा समावेश आहे.

४५) "तणावग्रस्त मालमत्ता" या शब्दाची व्याख्या कलम ९ (क) अंतर्गत खालीलप्रमाणे केली आहे:

(क) "स्ट्रेस्ड लोन" म्हणजे अनुत्पादक मालमत्ता (एनपीए) किंवा विशेष उल्लेख खाते (एसएमए) म्हणून वर्गीकृत केलेले कर्ज प्रदर्शन;

४६) त्यामुळे रिझर्व्ह बँकेने जारी केलेल्या निर्देश २०२१ नुसार अर्जदार-बँकेला शैला क्लबचे कर्ज कलम ३ च्या उपखंड (अ), (ड), (ई) आणि (फ) मध्ये नमूद केलेल्या व्यतिरिक्त इतर कोणत्याही संस्थेला हस्तांतरित करणे अमान्य होते. त्यामुळेच अर्जदार-बँक तसेच शैला क्लबचे म्हणणे आहे की, बँक आणि सवाना यांच्यात झालेली तडजोड आरबीआयच्या निर्देशांचे उल्लंघन आहे आणि म्हणूनच ती बेकायदेशीर आहे.

४७) अर्जदार-बँकेच्या संदर्भात २०२१ चे निर्देश लागू आहेत आणि निर्देशांच्या कलम ३ अन्वये मान्यताप्राप्त 'सावकार' म्हणून सवानाचा समावेश नाही, या भूमिकेवर डॉ. तुळजापूरकर यांनी वाद घातलेला नाही. डॉ. तुळजापूरकर यांनी १९४९ च्या कायद्याच्या कलम २१ आणि ३५ अ मधील तरतुदींनुसार रिझर्व्ह बँकेचे निर्देश बंधनकारक आहेत आणि म्हणूनच, सुधीर शांतीलाल मेहता (सुप्रा) मधील निकालाच्या गुणोत्तरावर चर्चा करून या निकालाची लांबी वाढविण्याची आवश्यकता नाही, जे आरबीआयचे निर्देश बंधनकारक आहेत या भूमिकेचा पुनरुच्चार करते. त्यांचे म्हणणे असे आहे की सध्याच्या प्रकरणात आरबीआयच्या निर्देशांना कोणताही लागू नाही.

४८) सवाना यांचा युक्तिवाद असा आहे की सध्याच्या प्रकरणात सामील व्यवहार आरबीआयने जारी केलेल्या २०२१ च्या निर्देशांनुसार नियंत्रित होत नाहीत. हे निर्देश केवळ 'स्ट्रेस्ड अॅसेट्स'ना लागू होतात आणि कर्जदाराच्या मालमत्तेसंदर्भात पैसे वसूल

करण्याच्या लिक्विडिटरच्या अधिकारावर गदा येणार नाही, असे सुचविण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. हे खरे आहे की २०२१ चे निर्देश निर्देशांच्या कलम ९ (क) अंतर्गत परिभाषित केलेल्या 'तणावग्रस्त कर्जांना' अनिवार्यपणे लागू होतात, ज्यात अनुत्पादक मालमत्ता किंवा विशेष उल्लेख खाते म्हणून वर्गीकृत केलेल्या कर्जाचा समावेश आहे. तथापि, अर्जदार-बँकेने अर्जाच्या परिच्छेद १२ मध्ये असा युक्तिवाद केला आहे की शैला क्लबचे खाते एनपीए म्हणून वर्गीकृत केले गेले आहे आणि सवानाने आपल्या प्रतिज्ञापत्रात हा दावा नाकारला नाही. किंबहुना, परिच्छेद क्रमांक १२ मधील मजकूर सवानाने मान्य केला आहे. त्यामुळे शैला क्लबच्या कर्ज व्यवहारांना आरबीआयचे निर्देश २०२१ लागू होत नाहीत, हा युक्तिवाद फेटाळण्यात आला आहे.

४९) सवानाच्या वतीने निर्देशांपैकी ११ क्रमांकाच्या अटीवर भर देण्यात आला आहे, ज्यात असे लिहिले आहे:

११. कर्ज हस्तांतरणामुळे सामान्यतः कर्ज कराराच्या मूलभूत अटी आणि शर्तीमध्ये कोणताही बदल न करता आर्थिक हक्क हस्तांतरित केले पाहिजे. सर्व प्रकरणांमध्ये, हस्तांतरणादरम्यान आणि नंतर कर्ज कराराच्या अटी आणि शर्तीमध्ये काही बदल असल्यास (उदा. टेक-आऊट फायनान्सिंगमध्ये, रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (प्रुडेन्शियल फ्रेमवर्क फॉर रिझॉल्यूशन ऑफ स्ट्रेस्ड ॲसेट) निर्देश २०१९, दिनांक ७ जून, २०१९ च्या परिशिष्ट १ मध्ये प्रदान केलेल्या 'पुनर्रचने'च्या व्याख्येनुसार त्याचे मूल्यमापन केले जाईल.

५०) आरबीआयच्या निर्देशांच्या कलम ११ वर अवलंबून राहिल्यास सवानाच्या बाबतीत कशी मदत होते हे मला समजत नाही. कलम ११ मध्ये फक्त एवढीच तरतूद

आहे की कर्ज हस्तांतरणामुळे कर्ज कराराच्या मूलभूत अटी आणि शर्तीमध्ये कोणताही बदल न करता आर्थिक हक्क हस्तांतरित होईल आणि हस्तांतरणादरम्यान किंवा नंतर कर्ज कराराच्या अटी आणि शर्तीमध्ये काही बदल झाल्यास त्याचे मूल्यमापन रिझर्व्ह बँकेच्या परिशिष्टाच्या भारत (तणावग्रस्त मालमत्तेच्या निराकरणासाठी प्रुडेन्शियल फ्रेमवर्क) निर्देश, २०१९ दिनांक ७ जून २०१९ परिच्छेद क्रमांक १ मध्ये प्रदान केलेल्या "पुनर्रचना" या शब्दाच्या व्याख्येच्या विरुद्ध केले जाईल. डॉ. तुळजापूरकर यांनी सवानाच्या खटल्याला कोणत्याही प्रकारे मदत न करणाऱ्या प्रुडेन्शियल निर्देश, २०१९ ची प्रत रेकॉर्डवर ठेवली आहे. कलम ११ मध्ये फक्त एवढीच तरतूद आहे की कर्ज हस्तांतरणानंतर कर्ज कराराच्या अटी व शर्तीमध्ये कोणताही बदल केला जाणार नाही आणि जेव्हा जेव्हा अशा अटी किंवा शर्तीमध्ये बदल केले जातील तेव्हा त्याचे मूल्यमापन विवेकी निर्देशांमधील 'पुनर्रचना' या शब्दाच्या व्याख्येच्या विरुद्ध केले जाईल. अशा प्रकारे, 'पुनर्रचना' या शब्दाच्या व्याख्येच्या मर्यादित हेतूसाठी विवेकी निर्देश लागू होतात तेही कर्ज करारातील अटी आणि शर्तीमध्ये बदल केल्यावर.

५१) म्हणून माझे असे मत आहे की सवाना पात्र हस्तांतरणदार नसल्यामुळे आरबीआयच्या २०२१ च्या निर्देशानुसार बँकेने शैला क्लब्सचे कर्ज सवानाच्या बाजूने देणे विशेषतः निषिद्ध आहे. रिझर्व्ह बँकेच्या निर्देशांमागील एक उद्देश हा आहे की बँकांनी अपात्र हस्तांतरित व्यक्तींना कर्ज खाती हस्तांतरित करू नयेत. अन्यथा, बँका कर्ज खाती

खाजगी सावकारांकडे हस्तांतरित करतील. आरबीआयच्या २०२१ च्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार सवाना मान्यताप्राप्त हस्तांतरितांपैकी एक नसल्यामुळे शैला क्लबचे कर्ज खाते सवानाच्या बाजूने हस्तांतरित करणे स्पष्टपणे बेकायदेशीर ठरेल. म्हणूनच, बँक आणि सवाना यांच्यात झालेली तडजोड ही अशी गोष्ट आहे जी या न्यायालयाने २०२२ च्या रिट याचिका क्रमांक ११६१० चा निपटारा करण्याच्या हेतूने स्वीकारली नसती.

५२) तडजोडीची अंमलबजावणी झाली आणि बँक आणि सवाना यांच्यात शैला क्लब्सच्या हितसंबंधांवर परिणाम होतो ही वस्तुस्थिती अधिक ठळक आहे, ज्याने आदेशाच्या इतिवृत्तावर स्वाक्षरी केलेली नाही. 'आदेशाच्या इतिवृत्ताचा'चा परिणाम म्हणजे शैला क्लब्सच्या कर्ज खात्यात रु.३.३७ कोटी ंची रक्कम भरल्यानंतर शैला क्लबकडून रु.८,९७,७३,०९३/- (२० ऑक्टोबर २०२२ रोजी) थकीत कर्जाची रक्कम वसूल करण्याचा अधिकार सवाना यांना मिळाला आहे. वर पाहिल्याप्रमाणे मुंबईतील वांद्रे येथील शैला क्लबची मौल्यवान मालमत्ता सवानाकडे आहे. कर्जाच्या हस्तांतरणाद्वारे ते क्लबच्या मालमत्तेचे गहाण झाले. शैला क्लब्सचे कर्ज आपल्या बाजूने देण्याच्या आधारे सवाना यांनी शैला क्लब विरोधात सीआयआरपीची स्थापना केली असून अखेर शैला क्लब्सच्या मालमत्तेची थकीत कर्जाची रक्कम वसूल केली जाणार आहे. त्यामुळे आदेशाच्या इतिवृत्ताचा थेट परिणाम शैला क्लबच्या हक्कांवर होतो. अपात्र सावकाराला एनपीए खरेदी करण्यास परवानगी न देण्याच्या आरबीआयच्या

निर्देशांमागील हेतू सध्याच्या प्रकरणात पूर्णपणे निराशाजनक आहे, जिथे सवाना प्रत्यक्षात शैला क्लब्सच्या कर्ज खात्यात रु.३.३७ कोटी भरून केवळ कंडक्टर म्हणून आपल्या व्यवस्थापनाखालील मालमत्तेची मालकी मिळविण्याचा प्रयत्न करीत आहे. बँक आणि सवाना यांच्यात झालेल्या तडजोडीमुळे प्रत्यक्षात शैला क्लब्सच्या हितावर परिणाम होतो, ज्यांनी तडजोडीवर स्वाक्षरी केलेली नाही. २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजी शैला क्लबच्या वकिलांची न्यायालयासमोर केवळ उपस्थिती किंवा आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार याचिका निकाली काढण्यास वकिलांनी कोणताही आक्षेप न घेतल्यास बेकायदेशीर तडजोडीचे कायदेशीर तडजोडीत रूपांतर होणार नाही.

५३) सर्वोच्च न्यायालयाचा निर्णय **सुलेमान नूरमोहम्मद (सुप्रा)** यांचा आधार श्री. सीरवाई यांनी बेकायदेशीर तडजोडीच्या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ घेतला आहे. भाडेकरूला बेघर करण्याचा मुद्दा सर्वोच्च न्यायालयाने तडजोडीच्या आधारे हाताळला असून भाडेकरूने भाडे नियंत्रण कायद्यांतर्गत बेघर करण्याचा आधार तयार न करता केलेली तडजोड बेकायदेशीर असल्याने हुकुम अमान्य असल्याचे कारण देत आदेशाच्या अंमलबजावणीस विरोध केला. सर्वोच्च न्यायालयाने परिच्छेद क्रमांक ८ मध्ये खालीलप्रमाणे निकाल दिला:

२. या मुद्द्यावर आधीच्या सर्व न्यायालयाच्या निर्णयांचा पुन्हा पुन्हा आढावा घेण्याची गरज नाही. नगीनदास रामदास विरुद्ध दलपतराम इच्छाराम ऊर्फ बृजराम [(१९७४) १ एससीसी २४२ : (१९७४) २ एससीआर ५४४] -या दोनच

गोष्टींचा उल्लेख करणे पुरेसे ठरेल. उच्च न्यायालयानेही अपीलखालील आपल्या आदेशात आणि रोशन लाल विरुद्ध मदन लाल [(१९७५) २ एससीसी ७८५ : (१९७६) १ एससीआर ८७८] या खटल्याची दखल घेतली आहे.

३. नगीनदास प्रकरणात आमच्यापैकी एकाने (सरकारिया, जे.) असे निदर्शनास आणून दिले होते की, कायद्याच्या कलम १२ आणि १३ मध्ये नमूद केलेल्या वैधानिक आधारांपैकी एकाचे अस्तित्व, इतर तत्सम राज्य कायदांप्रमाणेच भाडे न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्राचा वापर करण्यास अयोग्य आहे, जेणेकरून ते बेदखलीसाठी हुकूम काढू शकतील. पक्षकार त्यांच्या संमतीने भाडे न्यायालयाला असे काही करण्याचा अधिकार देऊ शकत नाहीत जे कायदेशीर आदेशानुसार ते करू शकत नाहीत. संहितेच्या आदेश २३ नियम ३ अन्वये तडजोड नोंदवताना न्यायालयाने पक्षकारांमधील करार कायदेशीर आहे हे स्वतःला पटवून द्यावे लागते; दुसऱ्या शब्दांत सांगायचे तर कायद्यातील तरतुदींच्या विरुद्ध नाही. पण नगीनदास प्रकरणात पृष्ठ ५५२ (एससीसी पृ. २५१-५२) वर हे स्पष्टपणे नमूद केले आहे:

“... की हुकूम पारित करताना, जर न्यायालयासमोर असे काही पुरावे होते, ज्याच्या आधारे, बेदखलीसाठी वैधानिक आधार अस्तित्वात असल्याबद्दल न्यायालय प्रथमदर्शनी समाधानी होऊ शकते, तर असे मानले जाईल की न्यायालय इतके समाधानी होते आणि बेदखलीचा हुकूम, जरी स्पष्टपणे तडजोडीच्या आधारावर देण्यात आला असला तरी, वैध असेल. अशी सामग्री एकतर खटल्यात नोंदवलेल्या किंवा सादर केलेल्या पुराव्यांचे रूप घेऊ शकते किंवा अंशतः किंवा पूर्णपणे तडजोड करारात केलेल्या व्यक्त किंवा अंतर्निहित कबुलीच्या स्वरूपात असू शकते...”

४. रोशनलाल प्रकरणात नगीनदास प्रकरणापाठोपाठ आमच्यापैकी एकाने (उंटवालिया, जे.) याच मताचा पुनरुच्चार केला. या न्यायालयाचा निकाल देताना पृष्ठ ८८२ मध्ये असे म्हटले आहे: (एससीसी पृ. ७८९)

“तडजोडीच्या आधारे न्यायालय निर्णय देऊ शकते. अशा परिस्थितीत ही तडजोड कायद्याच्या आवश्यकतेचे उल्लंघन करणारी आहे का, एवढीच पहावी लागेल. दुसऱ्या शब्दांत सांगायचे तर, पक्षकारांना भाडेकरूची बेदखल करण्याची परवानगी दिली जाऊ शकत नाही. तडजोडीने आपल्या चेहऱ्यावर किंवा इतर सामग्रीच्या पार्श्वभूमीवर असे सूचित केले पाहिजे की भाडेकरू स्पष्टपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे बेघर होण्याचा हुकूम भोगण्यास

सहमत आहे कारण घरमालक, परिस्थितीत, कायदानुसार असा हुकूम घेण्यास पात्र आहे.”

संहितेच्या आदेश २३ नियम ३ अन्वये कायद्याच्या आवश्यकतेच्या संदर्भात पुढे त्याच पानावर असे दिसून आले आहे: (एससीसी पृ. ७८९)

”भाडेकरूला बेदखल करण्याचा करार किंवा तडजोड एखाद्या विशिष्ट प्रकरणाच्या वस्तुस्थितीनुसार विशिष्ट भाडे निर्बंध किंवा नियंत्रण कायद्याचे उल्लंघन असल्याचे आढळल्यास न्यायालय तडजोड नोंदविण्यास नकार देईल कारण तो कायदेशीर करार नसेल. दुसरीकडे, तडजोडीच्या अटींचा विचार करून आणि आवश्यक असल्यास, खटल्यातील युक्तिवाद आणि इतर सामग्रीच्या संदर्भात त्यांचा विचार करून, इतर कोणत्याही खटल्याप्रमाणे करार कायदेशीर आहे, म्हणून बेदखलीच्या खटल्यात, न्यायालय तडजोड नोंदविण्यास आणि त्यानुसार हुकूम देण्यास बांधील आहे. आवश्यक तथ्यांचा निर्णय घेऊन किंवा तडजोडीत त्यांची कबुली दिल्यावर बेदखल करण्याचा हुकूम पारित करणे, एकतर व्यक्त किंवा अभिप्रेत आहे, हे वेगळे नाही.”

(जोर जोडला)

५४) सर्वोच्च न्यायालयाने या न्यायालयाच्या आदेशाचे इतिवृत्त स्वीकारून प्रकरणे निकाली काढण्याच्या प्रथेवर प्रतिकूल भाष्य केले आहे. अजय ईश्वर घुटे (सुप्रा) प्रकरणात न्यायालयाने स्पीड वेज पिक्चर प्रायव्हेट लिमिटेड विरुद्ध भारत सरकार (१९९६) ६ एससीसी ७०५ या खटल्यातील निकालाचा संदर्भ दिला आणि परिच्छेद क्रमांक १६ ते २० मध्ये खालीलप्रमाणे निकाल दिला:

१६. आता आपण "आदेशाचा इतिवृत्तांत" ही संकल्पना हाताळत आहोत, जी केवळ मुंबई उच्च न्यायालयासाठी विचित्र आहे. स्पीड वेज पिक्चर प्रायव्हेट लिमिटेड वि. युनियन ऑफ इंडिया च्या बाबतीत या न्यायालयास "आदेशाच्या इतिवृत्तांताच्या" च्या संदर्भात आदेश देण्याच्या पद्धतीचा विचार करण्याची संधी मिळाली. या निर्णयाच्या परिच्छेद ५ आणि ६ मध्ये असे म्हटले आहे:

"५. पुनर्विचार याचिकेचा निर्णय ज्या आधारावर घेण्यात आला, तो आमच्या मते योग्य नाही. अपीलकर्ते आणि प्रतिवादींच्या वकिलांनी लेखी स्वरूपात सांगितले की या न्यायालयाचा निर्णय आणि उच्च न्यायालयाच्या पूर्ण पीठाच्या निकालात या प्रकरणाचा समावेश आहे. त्यामुळे त्या उच्च न्यायालयातील रिट याचिका यशस्वी होऊ शकली नाही. हे तोंडी सांगता आले असते आणि न्यायालयाने नोंदवले असते. न्यायालयाचे सौजन्य म्हणून, अशी विधाने लेखी स्वरूपात "आदेशाच्या इतिवृत्तात" ठेवण्याची प्रथा आहे जी "मिनिटांच्या दृष्टीने आदेश" निवेदन केली जाते आणि ज्याच्या आधारे न्यायालय आदेश देते. "आदेशाच्या इतिवृत्तावर" वकिलांच्या स्वाक्ष्या ओळखीसाठी आहेत जेणेकरून आदेश पक्षकारांच्या वकिलांवर बंधनकारक होईल. आदेशाचे इतिवृत्तात म्हणजे इन्व्हिटममधील ऑर्डर असते, संमती आदेश नसतो. हे अपीलीय आहे आणि त्याचे पुनरावलोकन केले जाऊ शकते.

६. न्यायालयाचा आदेश जर "संमती अटींवर" म्हणजेच वकिलांच्या स्वाक्षरीवरील निवेदनावर देण्यात आला असेल ज्यात स्पष्टपणे म्हटले आहे की ते "संमतीने" होते, तर ती वेगळी बाब असेल. अशा परिस्थितीत न्यायालयाच्या आदेशात असे लिहिले असेल: "संमती अटींच्या अनुषंगाने आदेश."

(जोर जोडला)

१७. 'आदेशाच्या इतिवृत्तान्तांच्या' अनुषंगाने दिलेला आदेश हा आदेश असल्याने, पक्षकारांच्या वकिलांनी स्वाक्षरी केलेले 'आदेशाचे इतिवृत्तांत' असे दस्तऐवज रेकॉर्डवर सादर केले जातात, तेव्हा न्यायालयाने प्रथम "आदेशाच्या इतिवृत्तांतल्या" अनुषंगाने आदेश देणे कायदेशीर ठरेल की नाही हे तपासून पाहिले पाहिजे. ज्या कार्यवाहीत "आदेशाचे इतिवृत्त" दाखल करण्यात आले आहे त्या प्रक्रियेत सर्व आवश्यक पक्षकारांना सहभागी करून घेण्यात आले आहे की नाही याचा विचार न्यायालयाने केला पाहिजे. 'आदेशाचे इतिवृत्त'च्या अनुषंगाने मागवलेल्या आदेशाचा फटका तृतीय पक्षांना बसेल का, याचा विचार न्यायालयाने करायला हवा. जर न्यायालयाचे असे मत असेल की आवश्यक पक्षकारांना सामील केले गेले नाही, तर न्यायालयाने याचिकाकर्त्याला त्यांची बाजू मांडण्याची परवानगी दिली पाहिजे. याचिकाकर्त्याला त्यांची बाजू मांडण्यात अपयश आल्यास न्यायालयाने 'आदेशाचे इतिवृत्त'नुसार याचिका निकाली काढण्याचा आदेश देण्यास नकार द्यावा. कारण आवश्यक पक्षकारांचे म्हणणे ऐकून न घेता दिलेला न्यायालयाचा आदेश बेकायदेशीर ठरेल. न्यायालयाने हे

लक्षात ठेवले पाहिजे की जरी पक्षकार असे म्हणू शकतात की त्यांनी "आदेशाच्या इतिवृत्त" मध्ये नोंदवलेल्या गोष्टींशी सहमती दर्शविली आहे, परंतु "आदेशाचे इतिवृत्त" च्या आधारे न्यायालयाने दिलेला आदेश संमती आदेश नाही. हा इन्व्हिटममधील आदेश आहे. "आदेशाचे इतिवृत्त" नुसार एखादा आदेश कायदेशीर असेल याची न्यायालयाला खात्री असेल तरच न्यायालय "आदेशाचे इतिवृत्त" च्या संदर्भात आदेश देऊ शकते. "आदेशाचे इतिवृत्त" च्या अनुषंगाने आदेश देताना, न्यायालयाने बुद्धीचा वापर दर्शविणारी संक्षिप्त कारणे नोंदविणे आवश्यक आहे.

१८. न्यायालयाच्या सोयीसाठी आणि सौजन्याची बाब म्हणून, वकील "आदेशाचे इतिवृत्त" तयार करतात ज्यात न्यायालय आपल्या आदेशात काय समाविष्ट करू शकते. कदाचित न्यायालयाचा वेळ वाचवण्यासाठी ही प्रथा विकसित करण्यात आली असावी. जे वकील "आदेशाच्या इतिवृत्तावर" स्वाक्षरी करतात आणि निविदा देतात त्यांची अधिक जबाबदारी असते. "आदेशाच्या इतिवृत्तावर" स्वाक्षरी करण्यापूर्वी, वकिलांचे न्यायालयाचे अधिकारी म्हणून काम करणे महत्वाचे कर्तव्य आहे की ते प्रस्तावित करीत असलेला आदेश कायदेशीर असेल की नाही याचा विचार करणे. ते यांत्रिकरित्या त्यावर स्वाक्षरी करू शकत नाहीत. शेवटी ते आधी न्यायालयाचे अधिकारी आणि त्यानंतर आपापल्या पक्षकारांचे प्रतिनिधी असतात.

१९. नागरी प्रक्रिया संहिता, १९०८ च्या आदेश २३ च्या नियम ३ च्या अटी स्वीकारताना पक्षकारांनी संमतीच्या अटी दाखल केल्या, तरी तडजोडीच्या वैधतेकडे लक्ष देणे न्यायालयाचे कर्तव्य आहे. संमती आदेश बेकायदेशीरपणाचा कलंकित असल्यास तो देण्यास नकार देण्याचा अधिकार न्यायालयाला आहे. तथापि, संमती अटींमध्ये नोंदविलेल्या तडजोडीच्या बाबतीत न्यायालयाने दिलेला आदेश हा एक संमती आदेश आहे जो संमती अटींमध्ये पक्षकार नसलेल्या व्यक्तींना बांधणार नाही जोपर्यंत ते संमती अटींवर कोणत्याही पक्षाद्वारे दावा करीत नाहीत.

२०. आम्ही "आदेशाचे इतिवृत्त" या संकल्पनेबद्दल आमचे निष्कर्ष खालीलप्रमाणे सारांशित करतो:

अ) मुंबई उच्च न्यायालयात 'आदेशाचे इतिवृत्त' दाखल करण्याची प्रथा प्रचलित आहे. न्यायालयाचे सौजन्य म्हणून, कार्यवाहीच्या पक्षकारांची बाजू मांडणारे वकील "आदेशाचे इतिवृत्त" सादर करतात ज्यात न्यायालय

आपल्या आदेशात काय नोंदवू शकते. न्यायालयाला साहाय्य करणे हा उद्देश आहे;

ब) कामकाजातील पक्षकारांची बाजू मांडणाऱ्या वकिलांनी रेकॉर्डवर सादर केलेल्या 'आदेशाचे इतिवृत्त'च्या अनुषंगाने दिलेला आदेश हा संमती आदेश नाही. हा सर्व हेतूसाठी इनव्हिटममधील आदेश आहे;

क) न्यायालयाला "आदेशाचे इतिवृत्त" सादर करण्यापूर्वी, वकिलांनी विचार केला पाहिजे की जर न्यायालयाने "आदेशाच्या इतिवृत्त" नुसार आदेश दिला तर तो कायदेशीर ठरेल की नाही. 'आदेशाचे इतिवृत्त' न्यायालयासमोर सादर झाल्यानंतर 'आदेशाचे इतिवृत्त'च्या अनुषंगाने दिलेला आदेश वैध ठरेल की नाही, हे ठरविणे हे न्यायालयाचे कर्तव्य आहे. ज्या पक्षकारांना एखाद्या आदेशाचा फटका बसण्याची शक्यता आहे, त्या पक्षकारांना "आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार" कार्यवाहीचे आदेश देण्यात आले आहेत याकरिता न्यायालयाने आपली बुद्धी लागू केली पाहिजे;

ड) वकिलांनी दिलेल्या 'आदेशाचे इतिवृत्त'च्या अनुषंगाने दिलेला आदेश वैध ठरणार नाही, असे न्यायालयाचे मत असल्यास, न्यायालयाने "आदेशाच्या इतिवृत्त" च्या अनुषंगाने आदेश देण्यास नकार द्यावा; आणि

इ) जर न्यायालयाला असे आढळले की "आदेशाचे इतिवृत्त" नुसार आदेशामुळे प्रभावित होण्याची शक्यता असलेले सर्व पक्ष कार्यवाहीत पक्षकार नाहीत, तर सर्व आवश्यक पक्षकारांना कार्यवाहीत सामील होईपर्यंत आदेश पारित करणे पुढे ढकलण्याचा सल्ला न्यायालयाला दिला जाईल.

(जोर जोडला)

५५) अशा प्रकारे, आदेशाचे इतिवृत्त हा एक आदेश आहे आणि सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयानुसार, आदेशाचे इतिवृत्त न्यायालयाला सादर करण्यापूर्वी, वकिलांनी विचार केला पाहिजे की अशा इतिवृत्ताच्या अनुषंगाने न्यायालयाने दिलेला आदेश कायदेशीर ठरेल की नाही. आदेशाच्या इतिवृत्तानुसार दिलेला आदेश वैध ठरेल की नाही हे ठरविणे न्यायालयाचे कर्तव्य आहे, असेही सर्वोच्च न्यायालयाने म्हटले आहे.

५६) सध्याच्या प्रकरणात, ऑर्डरच्या इतिवृत्तावर केवळ वकीलच नव्हे तर लिक्विडेटर आणि सवाना यांनी देखील स्वाक्षरी केली आहे. त्या अर्थाने, हे प्रत्यक्षात केवळ आदेशाचे इतिवृत्तच्या व्याप्तीच्या पलीकडे जाते आणि बँक आणि सवाना यांच्यातील संमती अटींच्या चरित्रात भाग घेते. तथापि, हे केवळ आदेशाचे इतिवृत्त म्हणून मानले जायचे किंवा बँक आणि सवाना यांच्यात प्रविष्ट केलेल्या संमतीअटी म्हणून समजल्या जायच्या असतील, तर ते कायदेशीर आदेश किंवा कायदेशीर तडजोड असल्याचे अट पार करणे आवश्यक आहे.

५७) मी वर असे म्हटले आहे की बँक आणि सवाना केवळ बेकायदेशीरच नाही तर दोघांमध्ये सहमती झाली आहे आणि त्याचा थेट परिणाम शैला क्लब्सच्या अधिकारांवर होतो आणि २०२२ च्या रिट याचिका क्रमांक ११६१० चा निपटारा करण्यासाठी या न्यायालयाने त्यांना स्वीकारले नसते. सध्याच्या प्रकरणात काय घडले आहे ते असे की, वसुली प्रमाणपत्राच्या अनुषंगाने ताबा वॉरंटच्या अंमलबजावणीसंदर्भात विद्वान दंडाधिकाऱ्यांच्या आदेशाला आव्हान देणारी २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० शैला क्लब्सचे कर्ज खाते सवाना या तृतीय पक्षाकडे निकाली काढून निकाली काढण्यात आली आहे. त्यामुळे शैला क्लब्सचे कर्ज खाते २०२२ च्या रिट पिटीशन क्रमांक ११६१० मधील मुद्द्याच्या अनुषंगाने निकाली काढता आली असती का, असा प्रश्न उपस्थित केला

जात होता. पण कोणत्याही परिस्थितीत शैला क्लबच्या संमतीशिवाय कर्ज खात्याचा असा निपटारा कधीच होऊ शकत नाही.

५८) डॉ. तुळजापूरकर यांनी असा युक्तिवाद करण्याचा प्रयत्न केला की, बँक आणि सवानाचा विचार केला तर ही तडजोड कायदेशीर आहे कारण बँक स्वतः ओटीएसअंतर्गत शैला क्लब्सचे कर्ज खाते रु.७७,१६,३५०/- रकमेसाठी निकाली काढण्याचा प्रस्ताव घेऊन सवाना कडे गेली होती. ओटीएस अंतर्गत रु.७७,१६,३५०/- ची निश्चित रक्कम स्वीकारल्यानंतर शैला क्लब्सचे कर्ज खाते बंद करण्याचा बँकेचा नेहमीच मानस असल्याने ही तडजोड कायदेशीर आहे. शैला क्लब्सचे कर्ज खाते ओटीएस अंतर्गत किती आकड्यावर निकाली काढता येईल याची खातरजमा करण्याचे सर्व अधिकार लिक्विडेटरला असून बँकेने या कर्ज खात्यात आधीच भरलेल्या २.५० कोटी रुपयांच्या रकमेव्यतिरिक्त ७७,१६,३५०/- रुपयांची रक्कम स्वीकारून शैला क्लब्सचे कर्ज खाते बंद करण्याचा स्वतंत्र व्यावसायिक निर्णय घेतला आहे . डॉ. तुळजापूरकर यांनी असा युक्तिवाद केला आहे की, बँकेकडून सवानाला कर्ज खाते देण्याच्या वैधतेचा प्रश्न आहे , शैला क्लब्सने एनसीएलटीसमोर सुरू केलेल्या सीआयआरपीमध्ये अशा हस्तांतरणाच्या वैधतेवर यापूर्वीच आक्षेप घेतला आहे आणि त्या प्रक्रियेत या विषयावर निर्णय घेतला जाऊ शकतो. शैला क्लब्सचे बँकेकडून सवानाला दिलेले कर्ज वैध आहे की नाही , हे ठरविण्यास एनसीएलटी सक्षम

आहे.त्यानुसार डॉ. तुळजापूरकर यांनी असा युक्तिवाद केला आहे की, कर्ज खाते वाटपातील कथित अवैधता हे २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीच्या आदेशाची पुनरावृत्ती/ पुनरावलोकन मागण्याचे कारण असू शकत नाही. त्यांच्या युक्तिवादाशी मी सहमत नाही. २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्तावर २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या स्वरूपात या न्यायालयाचे शिक्कामोर्तब आहे. जर तडजोड स्वतः बेकायदेशीर असेल तर अशा तडजोडीवर घातलेले या न्यायालयाचे शिक्कामोर्तब काढून टाकले पाहिजे जेणेकरून कोणत्याही पक्षाला तडजोड उच्च न्यायालयाने मान्य केली आहे आणि म्हणूनच ती वैध आहे असा युक्तिवाद करून कोणत्याही तारण प्रक्रियेत त्यावर अवलंबून राहण्याची परवानगी दिली जाणार नाही. बँकेच्या हक्कांशी निगडित तडजोडीचा काही भाग कायदेशीर असल्याबद्दल सवाना यांनी स्वीकारलेली याचिका फेटाळण्यात यावी, याचे हे पहिले कारण आहे. दुसरं आणि महत्त्वाचं म्हणजे या तडजोडीमुळे शैला क्लब्सच्या अधिकारांवर परिणाम होतो, ज्याने २१ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाचा फेरविचार करण्याची मागणी केली आहे. त्यामुळे शैला क्लबने दाखल केलेली पुनर्विचार याचिका एनसीएलटीसमोर सीआयआरपीमध्ये आक्षेप नोंदविण्याच्या उपायाकडे सोपवून फेटाळता येणार नाही, ज्याला या न्यायालयाने स्वीकारलेल्या इतिवृत्ताद्वारे केलेली तडजोड बेकायदेशीर असल्याचे घोषित करण्याचा अधिकार नाही. एनसीएलटी नेहमीच या न्यायालयाच्या शिक्क्यासह आदेशाचे इतिवृत्त कायदेशीर मानणार आहे. त्यामुळे २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीचा आदेश मागे घेणे आवश्यक आहे.

५९) लिक्विडेटरने २०२४ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४०० दाखल करण्याच्या अधिकारावर सवाना यांनी तीव्र आक्षेप घेतला आहे. एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ मधील तरतुदींवर भर दिला आहे, ज्याअंतर्गत लिक्विडेशन प्रक्रिया सुरू ठेवण्याचा जास्तीत जास्त अनुज्ञेय कालावधी १५ वर्षे आहे. एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ मध्ये अशी तरतूद आहे :-

१०९. लिक्विडेशन प्रक्रिया समाप्त करणे

(१) सोसायटीच्या व्यवसायाशी संबंधित सर्व पुस्तके, नोंदी आणि इतर कागदपत्रे आणि सोसायटीच्या व्यवसायाशी संबंधित सर्व पुस्तके , नोंदी आणि इतर कागदपत्रांची मालकी लिक्विडेटरने ताब्यात घेतल्यापासून सहा वर्षांच्या आत सोसायटीची बंद करण्याची कार्यवाही शक्य तितक्या लवकर बंद केली जाईल, कलम १०३ च्या उपकलम (२) अन्वये, निबंधक किंवा शासनाकडून मुदतवाढ दिल्याशिवाय:

परंतु, निबंधक एकावेळी एक वर्षापेक्षा जास्त कालावधीसाठी आणि एकूण चार वर्षांसाठी कोणतीही मुदतवाढ देणार नाहीत:

परंतु पुढे दहा वर्षापेक्षा अधिक मुदतवाढ देणे आवश्यक असल्यास निबंधक अशा मुदतवाढीचा प्रस्ताव शासनाकडे पाठवतील. सरकार एकावेळी जास्तीत जास्त एक वर्ष आणि एकूण पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी मुदतवाढ देऊ शकते:

परंतु तसेच, वरील तारखेपासून पंधरा वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर लगेच , लिक्विडेशन प्रक्रिया संपुष्टात आली आहे असे समजले जाईल आणि निबंधक लिक्विडेशन प्रक्रिया संपुष्टात आणण्याचा आदेश देईल:

विवरण- महाराष्ट्र सहकारी संस्था (दुसरी दुरुस्ती) अधिनियम, १९८५ च्या प्रारंभी लिक्विडेशनमध्ये असलेल्या सोसायटीच्या बाबतीत लिक्विडेटरने वरीलप्रमाणे ताबा किंवा नियंत्रण स्वीकारल्याच्या तारखेपासून सहा वर्षांचा कालावधी सुरू झाल्याचे मानले जाईल.

(२) वरील उपकलमात काहीही असले तरी लिक्विडेटरकडून अंतिम अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर निबंधक लिक्विडेशनची प्रक्रिया संपुष्टात आणतील . लिक्विडेटरच्या अंतिम अहवालात असे नमूद केले जाईल की सोसायटीची लिक्विडेशन प्रक्रिया बंद करण्यात आली आहे, आणि विलिनीकरण कसे केले गेले आहे आणि सोसायटीची मालमत्ता आणि दाव्यांचा निपटारा कसा केला गेला आहे आणि लिक्विडेशनच्या खर्चासह बंद होण्याच्या हिशोबाचा सारांश दर्शविणारे निवेदन समाविष्ट असेल, सभासदांच्या वाटा किंवा व्याजासह त्याची देणी भरल्यानंतर लिक्विडेशनमध्ये सोसायटीच्या क्रेडिटवर उभी राहणारी रक्कम (असल्यास) आणि अनुशेषाचा वापर कसा करावा हे सुचविणे.

(३) लिक्विडेटरकडून अंतिम अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर निबंधक लिक्विडेटरला त्याचा अंतिम अहवाल नोंदविण्यासाठी सोसायटीच्या सदस्यांची सर्वसाधारण सभा बोलावण्याचे निर्देश देईल.

(जोर जोडला)

६०) एमसीएस नियमांच्या तरतुदीनुसार, वसुली न झालेली मालमत्ता आणि लिक्विडेशन प्रक्रियेच्या शेवटी वसूल न केलेले कारवाई योग्य दावे निबंधकांकडे असतात, ज्याने त्याची पूर्तता करण्यासाठी कस्टोडियन किंवा रिसीव्हरची नेमणूक करणे अपेक्षित आहे. नियम ८९ मध्ये अशी तरतूद आहे:

८९. लिक्विडेटरची नेमणूक आणि त्याद्वारे पाळली जाणारी कार्यपद्धती आणि त्याने वापरायचे अधिकार.

लिक्विडेटरच्या नियुक्तीसाठी आणि त्याच्या अधिकारांचा वापर करण्यासाठी खालील प्रक्रिया अवलंबली जाईल, उदा.

(१) लिक्विडेटरची नियुक्ती निबंधकाद्वारे अधिकृत राजपत्रात अधिसूचित केली जाईल.

(२) १०२ कलमांतर्गत अंतरिम आदेश जारी झाल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, सोसायटीच्या व्यवसायाशी संबंधित मालमत्ता, परिणाम आणि

कारवाई योग्य दावे आणि पुस्तके , नोंदी आणि इतर कागदपत्रे आणि अंतरिम आदेश रद्द होईपर्यंत त्याचा ताबा आणि नियंत्रण लिक्विडेटर घेईल.

(३) जेथे अंतरिम आदेश रद्द केला जाईल, तेथे लिक्विडेटर कलम १०३ च्या उपकलम (६) मधील तरतुदीनुसार कारवाई करेल.

(४) लिक्विडेटरला अंतरिम आदेशाची पुष्टी करणारा निबंधकांचा अंतिम आदेश प्राप्त झाला असेल, तर लिक्विडेटर नोटीस प्रसिद्ध झाल्यापासून दोन महिन्यांच्या आत सोसायटीविरुद्धच्या सर्व दाव्यांना सूचित करणे आवश्यक वाटणारी नोटीस योग्य वाटेल अशा मार्गाने प्रकाशित करेल आणि त्यानंतर कायदानुसार कारवाई करण्याचा अधिकार असल्याने पुढील कारवाई करेल. सोसायटीच्या हिशोब वह्यांमध्ये नोंदवलेली सर्व देणी या नियमांतर्गत लिक्विडेटरला योग्यरित्या सूचित केली गेली आहेत असे मानले जाईल.

(५) लिक्विडेटर, सोसायटीच्या मालमत्ता आणि दायित्वांचा निपटारा ज्या तारखेला बंद करण्याचा आदेश देण्यात आला आहे त्या तारखेस ठरल्यानंतर, कलम १०५ च्या खंड (च) मध्ये नमूद केलेल्या व्यक्ती आणि मालमत्तांद्वारे सोसायटीच्या मालमत्तेत करावयाचे किंवा उर्वरित योगदान निश्चित करेल आणि कलम १०५ च्या खंड (क) अंतर्गत निर्धारित परिसमापनाची किंमत आणि योगदान म्हणून आदेशाद्वारे प्रत्येकाला आदेशात निर्दिष्ट केलेली रक्कम भरण्यास सांगेल. असे प्रत्येक आदेश निबंधकाकडे मंजूरीसाठी सादर केले जातील, जे त्यात सुधारणा करू शकतात किंवा पुढील चौकशी किंवा इतर कारवाईसाठी लिक्विडेटरकडे परत पाठवू शकतात किंवा कलम ९८ अंतर्गत अंमलबजावणीसाठी पाठवू शकतात.

(६) जर कोणत्याही सदस्याविरुद्ध मूल्यांकन केलेली रक्कम वसूल केली गेली नाही तर लिक्विडेटर सभासदांकडून देय असलेली संपूर्ण रक्कम वसूल होईपर्यंत सोसायटीच्या कर्जासाठी प्रत्येकाच्या दायित्वाच्या मर्यादेपर्यंत इतर कोणत्याही सदस्य किंवा सदस्यांविरुद्ध सहाय्यक आदेश किंवा आदेश जारी करू शकतो. अशा आदेशांना उपनियम (५) मधील तरतुदी लागू होतील.

(७) लिक्विडेटरने त्रैमासिक प्रगती अहवाल आणि असे इतर विवरणपत्रे आणि निवेदने निबंधकांना अशा स्वरूपात सादर करावेत जसे

निबंधकाला सोसायटीच्या लिक्विडेशनमध्ये झालेली प्रगती दर्शविणे आवश्यक असेल.

(८) लिक्विडेटर कोणत्याही व्यक्तीला, लेखी स्वरूपात सामान्य किंवा विशेष आदेशाद्वारे, संग्रह करण्याचा आणि त्याच्यावतीने वैध पावत्या देण्याचा अधिकार देऊ शकतो.

(९) रजिस्ट्रारने अन्यथा परवानगी दिल्याशिवाय, लिक्विडेटरची जबाबदारी असलेला सर्व निधी सर्वोच्च राज्य सहकारी बँक , किंवा मध्यवर्ती सहकारी बँक किंवा स्टेट बँक ऑफ इंडियामध्ये जमा केला जाईल आणि लिक्विडेटरच्या नावावर उभा राहील.

(११) लिक्विडेटरला लिक्विडेशनमध्ये सोसायटीच्या सदस्यांच्या बैठका बोलवण्याचा अधिकार असेल.

(१०) रजिस्ट्रार लिक्विडेटरला द्यावयाच्या मानधनाची रक्कम निश्चित करेल. हा मोबदला लिक्विडेशनच्या खर्चात समाविष्ट केला जाईल जो इतर दाव्यांना प्राधान्य देऊन सोसायटीच्या मालमत्तेतून देय असेल.

(११) लिक्विडेटरला लिक्विडेशनमध्ये सोसायटीच्या सदस्यांच्या बैठका बोलवण्याचा अधिकार असेल.

(१२) लिक्विडेटर कलम १९ अन्वये सोसायटीच्या पुनर्बांधणीसाठी निबंधकाकडे अर्ज सादर करू शकतो जर त्याला असे वाटत असेल की अशा पुनर्बांधणीस यश मिळण्याची वाजवी शक्यता आहे.

(१३) लिक्विडेटरला रजिस्ट्रारकडून केव्हाही हटवले जाऊ शकते आणि अशा प्रकारे काढून टाकल्यानंतर तो रजिस्ट्रारच्या निर्देशानुसार सोसायटीशी संबंधित सर्व मालमत्ता आणि कागदपत्रे लिक्विडेशनमध्ये अशा व्यक्ती किंवा व्यक्तींना देण्यास बांधील असेल.

(१४) (१)रजिस्ट्रारच्या पूर्वपरवानगीशिवाय लिक्विडेटर कलम १०५ च्या खंड (क), (ड), (ई), (फ), (ग), (च) आणि (के) अंतर्गत अधिकारांचा वापर करू शकणार नाही.

(२) कलम १०५ च्या खंड (अ), (ब), (आय), (ज), (ल), (म) आणि (न) अन्वये लिक्विडेटरच्या आदेशाविरुद्ध अपील निबंधकाकडे असेल.

(१५) लिक्विडेशन निबंधकाला वेळोवेळी आवश्यक अशी पुस्तके आणि हिशेब ठेवेल.

(१६) लिक्विडेशनची कार्यवाही संपल्यानंतर सोसायटीच्या सभासदांची सर्वसाधारण सभा बोलावण्यात येणार आहे. अशा बैठकीत, लिक्विडेशन आपल्या कार्यवाहीचा सारांश देईल, सोसायटीच्या अपयशाची कारणे सांगेल आणि नियमानुसार निश्चित केलेल्या सोसायटीच्या सर्व दायित्वांची पूर्तता केल्यानंतर त्याच्या ताब्यात किती रक्कम शिल्लक आहे याचा अहवाल देईल आणि अनुशेष असल्यास त्याचा वापर कसा करावा हे सुचवेल.

(१७) लिक्विडेशन प्रक्रियेच्या शेवटी, न प्राप्त मालमत्ता आणि न साकारलेले कारवाईयोग्य दावे, जर काही असतील तर, रजिस्ट्रारकडे असतील, जे कस्टोडियन किंवा रिसीव्हर नियुक्त करू शकतात, वरीलप्रमाणे अशा उर्वरित मालमत्ता आणि कारवाईयोग्य दाव्यांची पूर्तता करणे आणि ते अनुशेषात जमा करणे. संरक्षक किंवा प्राप्तकर्ता त्याअंतर्गत अशा कार्यवाहीमुळे उद्भवणाऱ्या कोणत्याही वादावर खटला दाखल करू शकतो किंवा बचाव करू शकतो:

परंतु, प्रत्यक्षात न आलेले कारवाईयोग्य दावे निबंधक किंवा कस्टोडियन यांच्याकडून वसूल केले जातील आणि त्यांच्याकडे ठेवलेल्या अनुशेषातून वसुलीसाठी केलेला खर्च पूर्ण करता येईल.

(जोर जोडला)

६१) लिक्विडेशनसाठी जास्तीत जास्त अनुमत कालावधी १५ वर्षे एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ अन्वये निर्धारित केला आहे. सध्याच्या प्रकरणात, अर्जदार-बँक ७ जानेवारी २००९ पासून लिक्विडेशनखाली आहे आणि सवानाने असा युक्तिवाद केला आहे की लिक्विडेशनची प्रक्रिया केवळ १२ फेब्रुवारी २०२४ पर्यंत सुरू राहू शकते, तर सध्याचा अर्ज लिक्विडेशन प्रक्रिया समाप्तीच्या तारखेनंतर २१ ऑगस्ट २०२४ रोजी दाखल केला आहे. त्यामुळे लिक्विडेशनची प्रक्रिया संपल्यानंतर अर्ज दाखल करण्याचा

अधिकार लिक्विडेटरला नाही, असा युक्तिवाद केला जातो. लिक्विडेटरने या युक्तिवादाला विरोध केला आहे. एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ अन्वये लिक्विडेशनची प्रक्रिया संपुष्टात आणण्यासाठी आणि लिक्विडेटरची अंमलबजावणी करण्यासाठी रजिस्ट्रारकडून कोणतेही औपचारिक आदेश दिले जात नाहीत, असा युक्तिवाद केला जातो. लिक्विडेटरने रजिस्ट्रारला पत्र पाठवून लिक्विडेशनची प्रक्रिया पूर्ण करण्यासाठी तीन वर्षांची मुदतवाढ मागितली असून निबंधकांनी २१ मार्च २०२४ च्या पत्राद्वारे अंतिम लेखापरीक्षण अहवाल सादर करण्याचे निर्देश दिले आहेत, असा ही युक्तिवाद करण्यात आला आहे. २६ फेब्रुवारी १९८४ पर्यंतचा लेखापरीक्षण अहवाल १८ नोव्हेंबर २०२२ च्या पत्रासह सादर करण्यात आला असून बँकेच्या सर्वसाधारण सभेने लिक्विडेशनची कार्यवाही सुरू ठेवण्याचा निर्धार केला आहे, असा युक्तिवाद लिक्विडेटरने केला आहे. बँकेच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेचे ते औपचारिक इतिवृत्त अद्याप तयार झालेले नाही. त्यामुळे अर्जदार-बँकेची जबाबदारी आपल्याकडेच राहिल, असा युक्तिवाद लिक्विडेटरने केला आहे.

६२) विरोधी पक्षांनी आपापल्या वादांच्या समर्थनार्थ निकालांचा आधार घेतला आहे.

श्री. सीरवई यांनी गोवा स्टेट को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड (सुप्रा) मधील सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा आधार घेतला आहे, ज्यात एमसीएस कायद्याच्या कलम १०९ अन्वये लिक्विडेशनसाठी निश्चित केलेली मुदत संपल्यानंतर सभासदांविरुद्ध सुरू असलेली

आणि प्रलंबित थकबाकी वसुलीची कार्यवाही बंद होईल का, हा मुद्दा होता. सर्वोच्च

न्यायालयाने परिच्छेद क्रमांक १८, २१ आणि २५ मध्ये खालीलप्रमाणे निकाल दिला:

१८. योग्य व्यक्तींना कर्ज वाटप आणि वसुलीमध्ये सोसायटी आपले उद्दिष्ट साध्य करण्यात पूर्णपणे अपयशी ठरल्याने सोसायटी बंद करण्याचे आदेश देण्यात आले आहेत आणि लिक्विडेटरची नेमणूक करण्यात आली आहे, हे तात्काळिक प्रकरणातील वस्तुस्थितीवरून स्पष्ट होते. कलम १०९ अन्वये ठरल्याप्रमाणे ठराविक कालावधीनंतर सोसायटीचे लिक्विडेशन संपुष्टात आले आहे, यात शंका नाही. मात्र, कायद्याच्या कलम १०९ च्या उपकलम (१) अन्वये ठरल्याप्रमाणे मुदत संपल्यास कलम १०९ (२) अन्वये आदेश ानुसार लिक्विडेटरकडून अंतिम अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर निबंधकांना कार्यवाही थांबवावी लागते. मात्र, त्याचवेळी कलम १०९ (१) अन्वये निश्चित करण्यात आलेला ६ वर्षांचा कालावधी, एका वेळी एक वर्षापेक्षा जास्त आणि एकूण चार वर्षे आणि जास्तीत जास्त १० वर्षे वाढविण्याचा अधिकार निबंधकांना आहे. मुदतवाढ न दिल्यास ६ वर्षे पूर्ण झाल्यावर किंवा वाढीव मुदत संपल्यानंतर मुदत संपते. एकूण कालावधी १० वर्षांचा असू शकतो. कलम १०९ मधील दुसऱ्या तरतुदीत असे स्पष्ट करण्यात आले आहे की, जर निबंधक आपल्या नियंत्रणाबाहेरील कारणांमुळे लिक्विडेटरद्वारे लिक्विडेशनचे काम पूर्ण करू शकला नाही असा निष्कर्ष काढला तर तो लिक्विडेटरला आपला अहवाल सादर करण्यास सांगेल. अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर मालमत्ता, मालमत्तेची विक्री यांची वसुली अद्याप बाकी आहे, असे निबंधकाचे समाधान झाल्यास ते लिक्विडेटरला संपूर्ण काम पूर्ण करून केवळ बंद करण्याच्या उद्देशाने कामे करण्याचे निर्देश देतील आणि लिक्विडेटरकडून अहवाल प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून कमीत कमी एक वर्षाच्या कालावधीत आपला अहवाल सादर करतील.

२१. लिक्विडेशनची प्रक्रिया संपुष्टात आल्यावर सभासदांनी घेतलेल्या कर्जाची जबाबदारी संपुष्टात येत नाही, हे उघड आहे. मुदत संपल्यानंतर सभासदांनी घेतलेल्या कर्जाची जबाबदारी त्यांच्या हातात आहे आणि ज्यासाठी वसुलीची कार्यवाही प्रलंबित आहे, ती संपुष्टात येईल, अशी कोणतीही तरतूद कायद्यात नाही. सदस्यांवरील वसुलीची कारवाई आपोआप बंद करण्याचा विचार केला जात नाही. दुसरीकडे, सोसायटीचे विलिनीकरण करण्यासाठी निश्चित केलेला कालावधी पूर्ण झाल्यानंतर सभासदांच्या वाटा किंवा व्याजासह त्याची देणी फेडल्यानंतर लिक्विडेशनमध्ये सोसायटीच्या खात्यात किती रक्कम उभी आहे याचा

अंतिम अहवाल सादर करावा लागतो. त्यामुळे लिक्विडेशनच्या बाबतीतही उत्तरदायित्व अनुशेषाकडे राहते आणि दायित्वे संपुष्टात येत नाहीत. सोसायटीच्या लिक्विडेशनसाठी निश्चित केलेली मुदत संपली असली तरी त्यातून वसुलीची जी कार्यवाही सुरू झाली आहे आणि अपील प्रलंबित आहेत, ती संपुष्टात येत नाही.

२५. अहवाल सादर झाल्यानंतर निबंधकांना अहवालाच्या अनुषंगाने कार्यवाही करावी लागते व अशा परिस्थितीत सभासदांविरुद्ध वसुलीची कार्यवाही प्रलंबित असताना व सोसायटीने आपल्या सभासदांसाठी बँकांकडून कर्ज घेतले असेल, तर प्रत्यक्ष पैसे कर्जदाराकडे म्हणजेच सभासदांच्या हाती जनतेच्या पैशाच्या वसुलीचा फायदा होणाऱ्या बँकेकडे जाणे आवश्यक आहे. अशा प्रकरणांमध्ये निबंधकांनी वसुलीचा लाभ घेऊ इच्छिणाऱ्या व्यक्तीला कार्यवाहीची नोटीस पाठविणे योग्य ठरेल. तात्कालिक प्रकरणात, बँक स्वतः एक प्रमुख कर्जदार-कम-लिक्विडेटर आहे. कार्यवाही संपुष्टात येऊ शकत नाही. त्यामुळे आमच्या मते वसुलीची कार्यवाही सुरू ठेवणे आणि थकबाकीदार सभासदांकडून वसुली करणे बँकेला खुले आहे. केवळ सोसायटीच्या लिक्विडेशनवर किंवा लिक्विडेशनसाठी निश्चित केलेला कालावधी संपल्याने सभासदांची कर्जासाठीची जबाबदारी पुसली गेली असे म्हणता येणार नाही. मनमानी पद्धतीने कर्जवाटप आणि वसुली न होणे ही अत्यंत त्रुटी होती, ज्याच्या आधारे सोसायटी बंद करण्याचे आदेश देण्यात आले होते.

६३) दुसरीकडे डॉ. तुळजापूरकर यांनी अशोक किसनराव हांडे (सुप्रा) या न्यायालयाच्या खंडपीठाच्या निर्णयाचा आधार घेतला आहे ज्यामध्ये परिच्छेद क्र.७ व १७ ते १९ मध्ये खालीलप्रमाणे आहे :-

७. याचिकेत नमूद करण्यात आले आहे की, १०/१२/२००९ रोजी लिक्विडेशन प्रक्रियेसाठी एक वर्षाच्या कालावधीसाठी मुदतवाढ देण्यात आली होती. याचिकाकर्त्याने स्मॉल कॉज कोर्टातील कार्यवाहीचा संदर्भ दिला आहे, ज्या जागेच्या संदर्भात मेसर्स सनराइझ जमीनदार होता. या बँकेचा परिसर लिक्विडेटरच्या ताब्यात होता. या याचिकेत विनंती करण्यात आली आहे की, ०७/०४/२०१२ आणि १९/०४/२०१२ रोजीची मुदतवाढ नाकारणारी पत्रे रद्द करण्यात यावीत. दिनांक १९/०४/२०१२ रोजीचे पत्र म्हणजे महाराष्ट्र शासनाने सहकार आयुक्त व निबंधक सहकारी संस्थांना दिलेले पत्र आहे ज्यात लिक्विडेशनसाठी मुदतवाढ नाकारल्याचे निदर्शनास आणून देणारे डब्ल्यूपी क्रमांक

३१५/१२ मध्ये योग्य प्रतिज्ञापत्र दाखल करण्यासाठी सहाय्यक सरकारी वकील, उच्च न्यायालयात धाव घ्यावी. सध्याच्या कार्यवाहीत आम्ही केवळ लिक्विडेशन प्रक्रियेला मुदतवाढ देण्याच्या प्रश्नावर विचार करीत आहोत आणि लिक्विडेटरच्या ताब्यात असलेल्या जागेशी संबंधित कोणत्याही प्रश्नावर आम्ही निर्णय घेत नाही.

१७. या कलमात अशी तरतूद करण्यात आली आहे की, मुदतवाढीसह, लिक्विडेटरने बँकेचा ताबा घेतल्याच्या तारखेपासून १० वर्षांच्या कालावधीपेक्षा अधिक मुदत वाढवता येणार नाही. या कलमांतर्गत दिलेला कालावधी बंधनकारक असून कोणत्याही परिस्थितीत वाढवता येणार नाही. नागपूर येथील या न्यायालयाच्या खंडपीठाने डॉ. राजू @रामचंद्र नरेंद्र देवघरे विरुद्ध भारत सरकार व इतरांच्या खटल्यात डब्ल्यूपी क्रमांक १६२५/०६ मध्ये दिनांक १५/१२/२००९ रोजी दिलेल्या निकालात हे मत व्यक्त केले आहे. या निकालाच्या परिच्छेद क्रमांक ४६ मध्ये असे म्हटले आहे;

"आमच्या मते, सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा विचार करून देण्यात आलेल्या मध्य प्रदेश उच्च न्यायालयाच्या वरील निकालात नमूद केलेले गुणोत्तर सध्याच्या प्रकरणात पूर्णपणे लागू आहे. या कायद्याच्या कलम १५७ ची भाषा स्पष्ट आणि निःसंदिग्ध आहे. कायद्याच्या कलम १०९ नुसार लिक्विडेटरची मुदत संपल्यानंतर त्याच्या कायम राहण्यास मान्यता देण्याचा अधिकार या कायद्याच्या कलम १५७ मध्ये राज्य सरकारला देण्यात आलेला नाही....."

१८. खंडपीठाने अशी निरीक्षणे करण्यामागची सविस्तर कारणे दिली असून या निरीक्षणांशी आम्ही आदराने सहमत आहोत. त्यामुळे आमच्या मते या कायद्याच्या कलम १०९ अन्वये विहित कालावधीपेक्षा अधिक मुदतवाढ देता येणार नाही आणि विहित मुदतीनंतर अशी मुदतवाढ मागण्यासाठी या कायद्याच्या कलम १५७ चा आधार घेता येणार नाही.

१९. सन २०१४ मध्ये ही याचिका दाखल केल्यानंतर महाराष्ट्र सहकारी संस्था नियम, १९६१ च्या नियम ८९ मध्ये उपनियम १७ लागू करण्यात आला. नियम ८९ च्या उपनियम १७ मध्ये असे म्हटले आहे;

(१७) लिक्विडेशन प्रक्रियेच्या शेवटी, न प्राप्त मालमत्ता आणि न साकारलेले कारवाईयोग्य दावे, जर काही असतील तर, रजिस्ट्रारकडे असतील, जे वरीलप्रमाणे अशा उर्वरित मालमत्ता आणि कारवाईयोग्य दाव्यांची पूर्तता करण्यासाठी आणि ते अधिशेषात जमा करण्यासाठी संरक्षक किंवा रिसीव्हर नियुक्त करू शकतात. संरक्षक किंवा प्राप्तकर्ता

त्याअंतर्गत अशा कार्यवाहीमुळे उद्भवणाऱ्या कोणत्याही वादावर खटला दाखल करू शकतो किंवा बचाव करू शकतो:

परंतु, प्रत्यक्षात न आलेले कारवाईयोग्य दावे निबंधक किंवा कस्टोडियन यांच्याकडून वसूल केले जातील आणि त्यांच्याकडे ठेवलेल्या अनुशेषातून वसुलीसाठी केलेला खर्च पूर्ण करता येईल.

६४) माझ्या मते, विचित्र तथ्यांचा विचार करता आणि खटल्याची परिस्थिती, अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४०० / २०२४ दाखल करण्याच्या आणि राखण्याच्या लिक्विडेटरच्या अधिकाराच्या पैलूत खोलवर जाण्याची खरोखर आवश्यकता नाही. जरी तांत्रिकदृष्ट्या असे मानले गेले की लिक्विडेटरला २१ ऑगस्ट २०२४ रोजी २०२४ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४०० दाखल करण्याचा अधिकार नव्हता, तरीही सवानाला शैला क्लब्सने दाखल केलेल्या २०२४ च्या पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५ ला सामोरे जावे लागेल. सध्याच्या खटल्यात गुंतलेला खरा मुद्दा हा आहे की तडजोड कायदेशीर आहे की नाही आणि २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजीचा आदेश मागे घेण्यास आणि / किंवा पुनरावलोकन करण्यास पात्र आहे की नाही. तडजोड बेकायदेशीर आहे आणि २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजी या न्यायालयाने दिलेला आदेश मागे घेण्यास पात्र आहे, या निष्कर्षापर्यंत पोहोचल्यानंतर, सवाना यांनी लिक्विडेटरच्या माधारीसाठी अंतरिम अर्ज दाखल करण्याची मागणी केलेल्या तांत्रिक याचिकेवर विचार करण्यास मी इच्छुक नाही, विशेषतः शैला क्लब ्स आणि त्याच्या निलंबित संचालकांनी दाखल केलेल्या अर्जावर या आदेशाचा अन्यथा पुनरावलोकन करण्यायोग्य आहे.

६५) २०२४ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४०० दाखल करण्यास आणि दोन पुनर्विचार याचिका दाखल करण्यास उशीर होण्याच्या मुद्द्यावर, कायद्याची ही सर्वमान्य स्थिती आहे की केवळ विलंब, दिरंगाई, संमती किंवा एस्टॉपेलचा समावेश न करता, या न्यायालयाला आपला आदेश मागे घेण्याच्या अंगभूत अधिकाराचा वापर करण्यापासून रोखू शकत नाही. आदेश मागे घेण्याच्या या न्यायालयाच्या अंगभूत अधिकाराला विलंबाचा विचार करून मर्यादा येत नाहीत. एकदा हे न्यायालय या निष्कर्षापर्यंत पोहोचले की तडजोड बेकायदेशीर आहे आणि या न्यायालयाद्वारे त्यावर कारवाई केली जाऊ शकत नाही, केवळ विलंब या न्यायालयाला बेकायदेशीर तडजोडीच्या नोंदी परत घेण्यास आणि / पुनरावलोकन करण्यास अडथळा ठरणार नाही. **अन्नदा प्रसाद मित्रा, सोमर भुईया, पूनचंद मूलचंद जैन, एम. एम. थॉमस आणि महाराष्ट्र राज्य वि. दिगंबर यांच्या निर्णयांवर श्री. सीरवाई यांनी भर दिला.** ही तडजोडच बेकायदेशीर आहे, या निष्कर्षापर्यंत हे न्यायालय पोहोचले की, केवळ माघार किंवा पुनरावलोकनासाठी अर्ज दाखल करण्यास उशीर होणे हे विलंबाच्या तांत्रिक कारणास्तव या न्यायालयाचे दरवाजे बंद करण्याचे कारण असू शकत नाही. त्यामुळे श्री. सीरवाई यांनी स्पष्ट त्रुटी बाजूला सारून केवळ उशीर होत नाही, या प्रस्तावावर अवलंबून असलेल्या विविध निर्णयांच्या गुणोत्तराची मी चर्चा करीत नाही. मी २०२४ च्या पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५ मधील विलंबाची भरपाई करण्यासाठी दाखल केलेला २०२४ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १०६६२ मंजूर करण्यास इच्छुक आहे. असे दिसते की शैला क्लब्सने जानेवारी २०२३ मध्येच

२०२३ ची पुनर्विचार याचिका क्रमांक ३८ दाखल केली होती आणि शैला क्लब्सविरुद्ध सीआयआरपी सुरू केल्यामुळे निलंबित संचालकांनी नवीन पुनर्विचार याचिका दाखल करणे आवश्यक होते. २०२४ ची पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५ दाखल करण्यास उशीर होण्याचे हे आणखी एक कारण आहे.

६६) या प्रकरणाच्या एकूण स्वरूपाचा विचार केल्यानंतर, माझे असे मत आहे की या न्यायालयाने २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्ताच्या आधारे २१ ऑक्टोबर २०२२ रोजी दिलेला आदेश बँकेने दाखल केलेल्या अर्जात तसेच शैला क्लब्स आणि त्याच्या निलंबित संचालकांनी दाखल केलेल्या पुनर्विचार याचिकांमध्ये मागे घेण्यास पात्र आहे.

६७) त्यानुसार मी पुढील आदेश देतो:

१. २०२४ ची पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५ दाखल करण्यास उशीर झाल्याबद्दल माफी मागण्यासाठी दाखल केलेला २०२४ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १०६२२ मंजूर आहे.
२. २० ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशाच्या इतिवृत्ताच्या अनुषंगाने २०२२ च्या रिट याचिका क्रमांक ११६१० मध्ये दिलेला २१ ऑक्टोबर २०२२ चा आदेश मागे घेण्यात आला आहे.
३. २०२२ ची रिट याचिका क्रमांक ११६१० पुनर्संचयित केली आहे. प्रवेशासाठी २ एप्रिल २०२४ रोजी अर्ज दाखल करण्यात यावा.

६८) वरील निर्देशांसह, २०२२ चा अंतरिम अर्ज क्रमांक १३४०० तसेच २०२४ चा पुनर्विचार याचिका क्रमांक ८५ आणि २०२३ चा ३८ मंजूर आहे. उर्वरित अंतरिम अर्जांमध्ये काहीही टिकणारे नाही, जे निकाली काढले जातात.

[संदीप व्ही. मारणे, जे.]

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X